wij creëren duurzame ruimte

ESG-rapport

2022

camino

DEEL
1

INNOVATIEVE WOONOPLOSSINGEN 7

- → Over Camino 8
- → Kerncijfers 10
- → Onze activiteiten 12
- → Onze missie 14
- → Onze visie en waarden 16
- → De Camino-aanpak 18
- → Een strategie voor duurzaamheid ... 19
- → Duurzame mijlpalen 20
- → Durabrik is B Corp 22

DEEL
2

WAAR WE HET VERSCHIL MAKEN 25

E – Environment - Milieu 28
- → eMissie 0 28
- → Biodiversiteit, water en energie 34
- → Circulair denken 42

S – Social - Sociaal en maatschappij 50
- → Camino College 50
- → Veilig, gezond en inclusief 54

G – Governance - Goed bestuur 62
- → Juridische structuur 62
- → Bestuursstructuur 63
- → Gedragscode 65
- → Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers 65
- → ESG leiderschap 65

DEEL
3

DE BOUWSTENEN VOOR DIT VERSLAG 69

Context duurzaam ondernemen 70
- → Risico's en kansen 70
- → Impact op mens en milieu 74
- → Materialiteitsmatrix 75
- → Onze stakeholders 76
- → Samenwerkingen 77

Verklaringen 78
- → Algemene verklaringen 78
- → Environment - Social - Governance 80

De woonmarkt is in beweging en Camino ontwikkelt mee.

De focus verschuift van een kerngezin in een eengezinswoning naar woonoplossingen op maat voor tal van gezinssamenstellingen, mensen met zorgnoden of met een beperkt budget. **Energiebesparing** en **betaalbaarheid** blijven actueel en relevant. Op elk van deze vraagstukken spelen we in met ons diverse aanbod, **Camino is er voor élke mens in alle fases van hun leven**. Deze diversificatie zorgt ook voor een stabiele bedrijfsvoering en **risicospreiding**.

Daarnaast hebben we aandacht voor de mens en zijn omgeving. Hoe kunnen we als bedrijf sterk en gezond zijn en blijven, zonder daarbij anderen of onze omgeving te schaden? Kunnen we een **positieve impact** hebben? Wat laten we achter voor de volgende generatie?

Langetermijndenken zit sterk verankerd in ons familiebedrijf. De piramide van Barrett p 18 helpt ons hierbij en maakt ons bewust van de stappen die nodig zijn om onderscheidend te zijn, gemeenschappelijke belangen te verdedigen en dienstbaar in de wereld te staan. Elk van onze bedrijven gebruikt deze visie als leidraad om zichzelf te overstijgen.

Ook onze medewerkers ondersteunen we in hun groei door een werkplek te creëren waar **vertrouwen** en **ontplooiing** een centrale plaats krijgen. Iedereen is welkom, we spannen ons in voor **een inclusieve en veilige omgeving**. De cultuur bij Camino is gebouwd op krachtige waarden en een sterk sociaal engagement. Dit engagement strekt zich verder dan de bedrijfsmuren, meer dan eens steken onze medewerkers hun handen uit de mouwen of steunen we goede doelen.

Met dit **duurzaamheidsverslag** laten we zien hoe wij duurzaamheid in de praktijk brengen. We zijn vastberaden om verder te groeien in onze sociale en ecologische engagementen en hopen hiermee ook jou als lezer te inspireren.

Claudia en Joost Callens: Bestuurders Camino →

DEEL 1

INNOVATIEVE WOONOPLOSSINGEN

> Camino is er voor élke mens in alle fases van hun leven.

Over Camino

Collega's helpen Jonas en Glenn met het Urban Trail loopevent

Een familiebedrijf

Camino is een gedreven familiebedrijf dat ingrijpende stappen durft te zetten om zijn langetermijnvisie waar te maken. De familie Callens wil een positieve impact creëren op mens en maatschappij. Wonen is een basisrecht, daarom koos Camino ervoor in te zetten op **woonoplossingen voor élke mens en in alle fases van hun leven**.

Istoirproject Potuit in Sint-Amandsberg

Onderweg langs de Camino

Camino is meer dan een bedrijf. Camino staat voor een pad richting toekomst: voor het bedrijf, de familie Callens, maar ook voor alle medewerkers individueel. De naam refereert naar de weg richting Santiago de Compostella, een tocht die door een groep medewerkers werd afgelegd in 2008 en waar samen het toekomstpad van Camino werd uitgestippeld.

Opleidingsdag arbeiders Camino

> Camino is aannemer, ontwikkelaar, investeerder en fondsbeheerder.

Kerncijfers | 2022

De eerste steen van ons bedrijf werd gelegd door Jacques Callens in 1966. In 1996 kwamen Joost en Claudia in het familiebedrijf, in 2000 namen ze het bedrijf over van hun vader en bouwden ze het uit tot de mensgerichte organisatie die ze nu is. In 2011 werd de holdingvennootschap van Durabrik omgedoopt tot Camino. De groep telt intussen verschillende bedrijven die **innovatieve woonoplossingen** creëren.

309

Medewerkers

GENDER

Vrouwen	27%
Mannen	73%

FUNCTIE

Arbeiders	35,0%
Bedienden	58,0%
Zelfstandigen	6,0%
Interims	0,5%
Eigenaars	0,5%

FUNCTIE - GENDER

Functie	Vrouw	Man
Arbeiders	2%	33%
Bedienden	25%	33%
Zelfstandigen	1,5%	5,5%
Interims	0%	0,5%
Eigenaars	0,25%	0,25%

LEEFTIJDSGROEP

Min dertig	12%
Dertig tot vijftig	63%
Vijftigplus	25%

86%

Medewerkerstevredenheid Durabrik

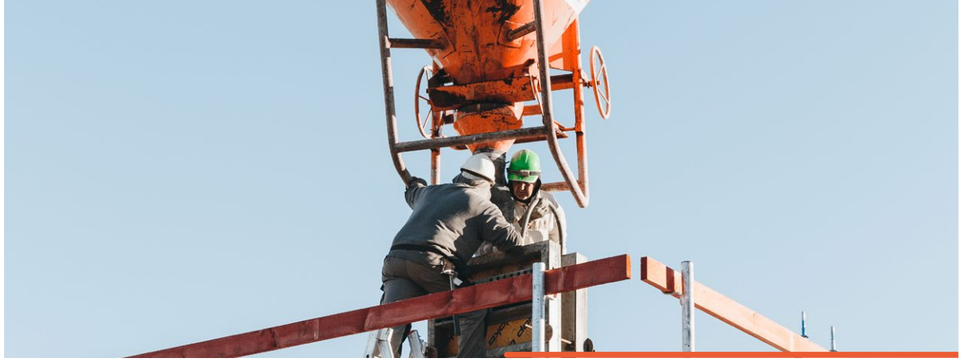

481

Werfgemeentes

850

Klanten

139

Miljoen euro omzet

Onze activiteiten

Projectontwikkeling

1 De afdeling **Grondontwikkeling** koopt projectsites aan, die ze ontwikkelt met aandacht voor voorzieningen, mobiliteit en duurzaamheid.

2 **Durabrik** ontwikkelt instapklare huizen en appartementen op eigen projectsites.
De afdeling Durabrik Publieke Samenwerkingen (DPS) is gespecialiseerd in de ontwikkeling van sociale woningbouw, zorggerelateerd vastgoed en publiek vastgoed.

3 **Istoir** geeft een nieuwe bestemming aan authentieke sites en historische panden en ontwikkelt deze tot kwaliteitsvolle woonprojecten met een uniek karakter.

4 **Miix** creëert gemengde, binnenstedelijke projecten met een stedenbouwkundig verantwoorde verweving in bestaande buurten.

Bouwen en renoveren

5 **Durabrik** bouwt als totaalaannemer ook energiezuinige woningen op jouw eigen grond.
Het concept vertrekt van een aantal vaste ontwerpen ontwikkeld door een ervaren team van architecten en ingenieurs.

6 **Plan E** is een totaalaannemer voor energetische renovaties, met inbegrip van de gebouwschil.

7 **Victor** bundelt alle expertise inzake renovatie en neemt het hele verbouwproces op zich met oog voor detail en kwaliteit. Daarnaast bouwt Victor ook unieke nieuwbouwwoningen.

Ruwbouw en afwerking

8 **Ebenti** is onze schrijnwerkerij voor keukens en kasten op maat. Met passie voor hout en interieur ontwerpt Ebenti smaakvolle interieurmetamorfoses.

9 **Fyxt** is een one-stop-shop voor alle denkbare karweien en herstellingen in opdracht van professionelen.

10 **Veisters** plaatst hoogwaardig buitenschrijnwerk in pvc, aluminium of hout.

Energie en technieken

11 **Ecopuur** is een installatiebedrijf voor energie-, water- en luchttechnieken. Ecopuur ontwerpt voor elke klant een totaaloplossing en zet daarbij volop in op hernieuwbare energie.

12 **Homate** biedt oplossingen op maat om woningen energie-efficiënter, comfortabeler en geautomatiseerd te maken via energiemonitoring en -sturing.

Verhuur

13 **In The Yard** verhuurt kantoorruimtes en ruimtes voor co-working op een toplocatie langs de E40 en met oog voor welzijn en gezondheid.

14 **Patri-One** verhuurt nieuwbouwwoningen en -appartementen en zorgt voor het beheer en de administratieve coördinatie daarvan.

Community

15 **Toontjeshuis** bouwt een thuis waar jongeren met een beperking in een kleine gemeenschap zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen.

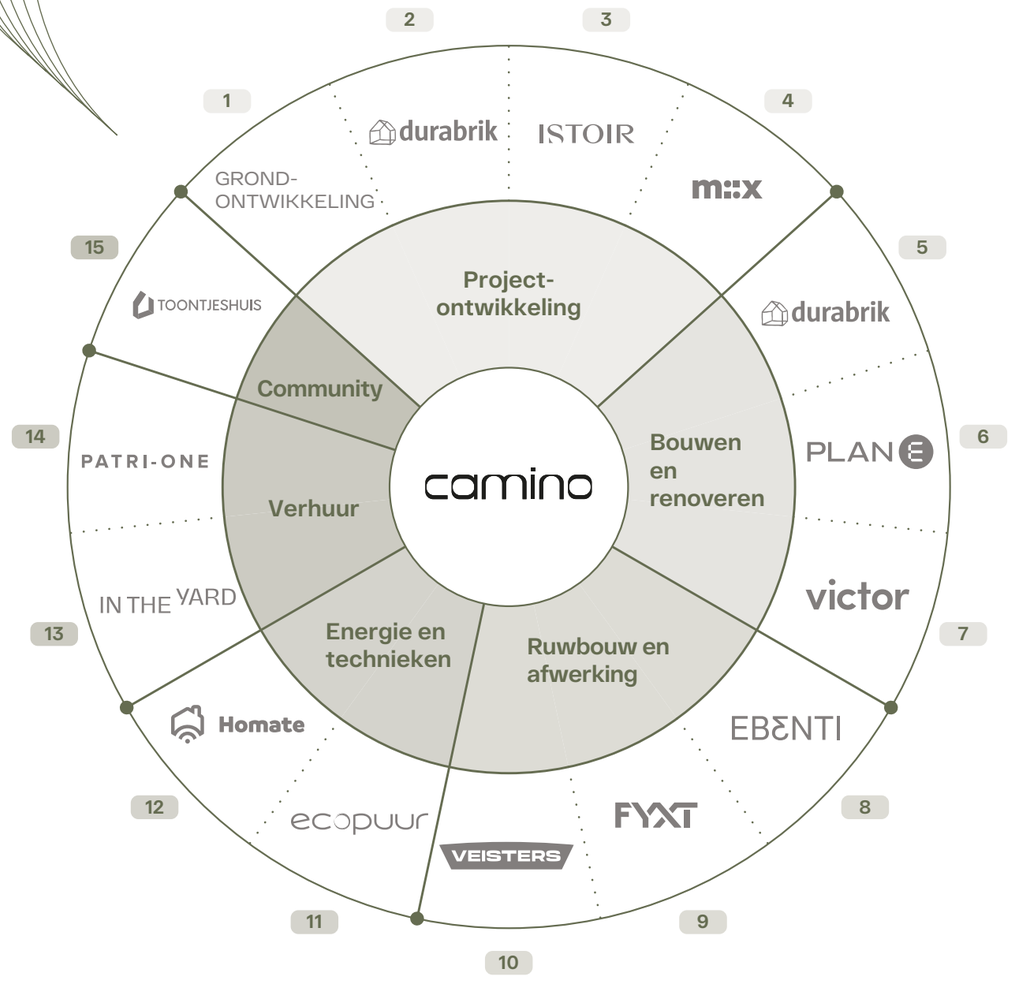

Onze doelgroepen zijn particulieren, bedrijven, overheden en investeerders.

Onze missie

Voor elke mens een mooie, duurzame ruimte creëren waarin die gelukkig kan zijn en groeit.

Onze visie en waarden

Camino is er voor élke mens en in alle fases van hun leven. We creëren mooie, duurzame ruimtes die een hoge levens-kwaliteit garanderen. We laten ruimte om vanuit dit veilige nest te evolueren en te groeien in alle facetten. Camino is een partner op je levenspad, en beoogt een goed en gelukkig gevoel tot stand te brengen bij klanten, partners en mede-werkers.

Wat we doen, doen we VIA Camino.

Via Camino staat voor **verbindend, inspirerend, authentiek en competent**. Deze waarden willen we dan ook over de hele organisatie uitdragen zodat ze ons richting geven naar de toekomst.

← **Verbindend**: wat we samen doen, doen we beter. Vanuit een attente en respectvolle verbinding maken we samen het verschil. Met en voor al onze klanten, merken, medewerkers, partners en samenleving.

← **Inspirerend**: nieuwe ideeën doen mensen groeien. We zijn steeds op zoek naar innovatie en vernieuwing. We delen onze inzichten om het leven van klanten en medewerkers meer kwaliteit, schoonheid en comfort te geven

← **Authentiek**: let's walk the talk. We zeggen waar het op staat en doen wat we zeggen op een dienstbare, eerlijke en transparante manier. En dat gebeurt in een cultuur van vriendschap en plezier.

← **Competent**: we kennen ons vak en we zijn er trots op. We werken efficiënt, resultaatgericht en daadkrachtig vanuit meer dan 50 jaar ervaring in ons vak. We geloven in wat we kunnen en tonen dit met gezonde fierheid.

De Camino-aanpak

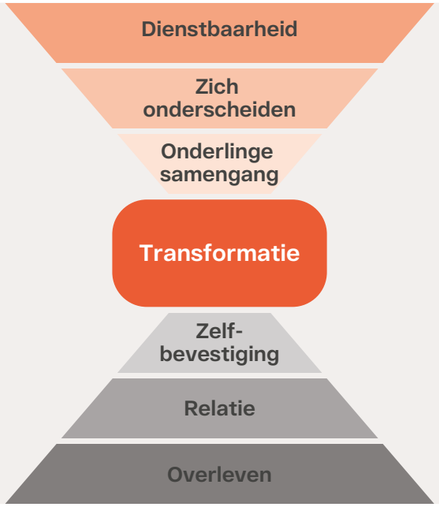

We zetten in onze algemene bedrijfsstrategie bewust in op de zeven niveaus van **de Barrett-piramide** om tot een evenwichtige bedrijfsvoering te komen.

We hebben de wens om in alles wat we ondernemen, de balans te houden tussen economische resultaatgerichtheid enerzijds en sociale dienstbaarheid anderzijds. Elk jaar opnieuw wordt bij de voorstelling van de bedrijfsstrategie verwezen naar de Barrett-piramide als kapstok en als stimulans voor leidinggevenden om in hun dagdagelijkse activiteiten aandacht te besteden aan alle niveaus. Terwijl onze grootste bedrijven erin slagen om op alle niveaus te werken, ontwikkelen de kleinere bedrijven zich nog volop in de onderste niveaus. De piramide geeft hen richting om hun pad verder uit te stippelen.

Een strategie voor duurzaamheid

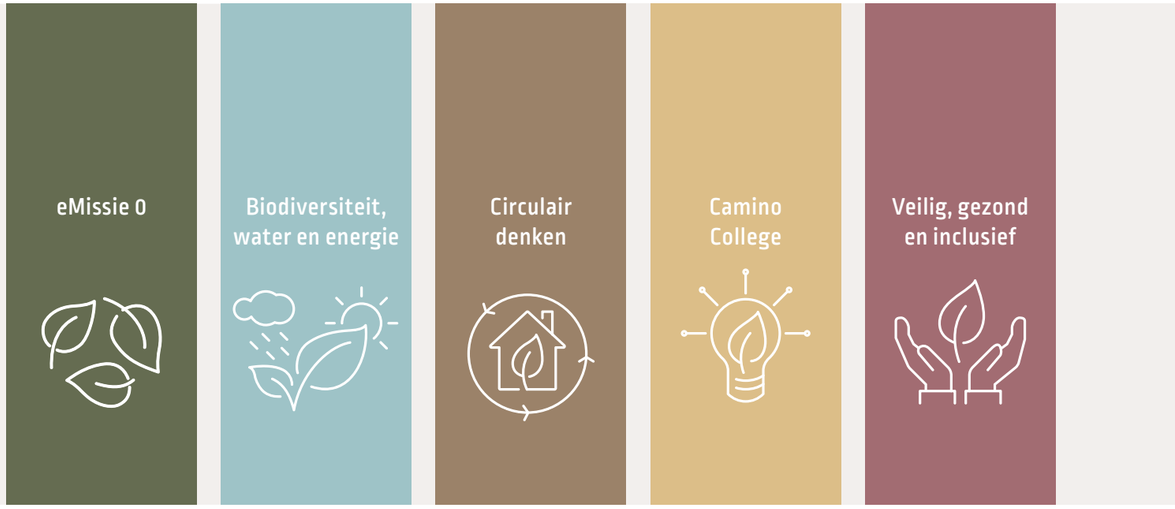

Maatschappelijk verantwoord ondernemen zit al jaren stevig ingeburgerd bij een aantal van de Camino-telgen. Zo ontwikkelde Durabrik een strategie gebaseerd op de Sustainable Development Goals (SDG's), die met succes in uitvoering kwam. En zo gaat Ecopuur al jaar en dag uit van duurzame principes, zowel bij de bedrijfsvoering als bij de producten die worden voorgesteld. Hoewel deze initiatieven waardevol zijn, ontstond de nood aan een algemene richting die iedereen binnen de Camino-familie kan ondersteunen.

Daarom werkten directie, management en medewerkers in 2022 in verschillende workshops aan een gemeenschappelijke visie inzake duurzaam en sociaal ondernemen en de invulling daarvan. We onderscheidden **vijf materiële pijlers** om op in te zetten de komende jaren.

Benieuwd hoe wij deze pijlers invulling gaven in 2022? We vertellen er meer over vanaf p 26.

Duurzame mijlpalen

Certified B Corporation

2013

- Aanstellen van een **Duurzaamheidscoördinator**

2015

- **Ecopuur** wordt lid van de groep

2017

- Oprichten **Toontjeshuis**
- **Joost Callens** wordt CSR Professional of the Year.

2019

- **Duurzaamheidsbudget** voor elke Durabrik woning
- Eerste Vlaams **Charter Duurzaam Ondernemen certificaat**
- Hoofdkantoor van Durabrik dankzij een warmtepomp niet langer afhankelijk van fossiele brandstoffen
- **Structurele samenwerking** Natuurpunt: voor elke m² funderingsplaat 1 m² natuur
- **SDG-Pioneer**
- Overeenkomst met Energent voor ESCO warmtenet op site Potuit in eigen beheer

2021

2022

jan

- Opname van **duurzaamheid** als directieverantwoordelijkheid
- Alle nieuwe Durabrik ontwikkelingen **fossielvrij**
- Vrijwilligerswerk door medewerkers in **Trooz** na overstromingen

maa

- Karmelklooster klaargemaakt door medewerkers voor **70 vluchtelingen**

mei

- Presentatie 5 thema's **duurzaamheidsstrategie** Camino
- Ontwerp voor circulair magazijn **Ebenti**

jul

- Hoogste bouwniveau **In The Yard** bereikt

sep

- Durabrik **SDG Champion**

nov

- Durabrik **B Corp** (zie volgende pagina)

2023

2014

2016

2018

2020

feb

apr

jun

aug

okt

dec

← Toontjeshuis

↑ Het Karmelklooster een veilige plek voor vluchtelingen

↑ Helpen in Trooz

← De daktuin In The Yard

Durabrik is B Corp

Wauw, het is ons gelukt!

Vanaf nu mag Durabrik zich trots een B Corp noemen.

Het B Corp-certificaat verbindt bedrijven overal ter wereld die duurzaam en sociaal ondernemen onderdeel hebben gemaakt van hun strategie. Samen geloven we dat ondernemen niet enkel draait om winst maken, maar dat je ook een positieve impact kan – en moet – hebben op de maatschappij. We zijn voor het eerst B Corp-gecertificeerd, een fantastische aanmoediging om verder maatschappelijk te ondernemen.

Wat is een B Corp?

Bij een B Corp draait alles om **een positieve impact op de wereld**. De B Corp-bedrijven pakken naast commerciële activiteiten ook **maatschappelijke vraagstukken aan zoals de klimaatverandering, armoede en vervuiling**. Er wordt daarbij rekening gehouden met alle stakeholders, zowel klanten, medewerkers als de bredere maatschappij.

Hoe werden wij een B Corp?

Durabrik wil een stap verder gaan en tot de internationale gemeenschap van bedrijven behoren die duurzaam en sociaal ondernemerschap als een vanzelfsprekendheid in elke vezel van hun beleid verweven hebben. Na een diepgaande B Lab screening van ons algemeen bestuur, medewerkersbeleid, maatschappelijke betrokkenheid, milieuaanpak en klantenbeheer mogen we nu drie jaar lang het B Corp-certificaat uitdragen. Elke B Corp krijgt een ontwikkelingspad voorgeschoteld. Op die manier blijven we geprikkeld om maatschappelijk te ondernemen.

Hoe maken wij impact?

Een positieve impact zit niet altijd in grote gebaren en gewichtige projecten, soms is het een optelsom van vele kleine en grote daden. Daar geloven we bij Durabrik in. We verankeren vaste waarden in onze bedrijfscultuur zodat ze mee zorgen voor tevreden medewerkers en klanten. We delen hier een aantal initiatieven waarmee wij ons willen onderscheiden. Maar een attent gebaar naar een collega of klant vinden wij minstens even belangrijk.

Certified B Corporation

Steun voor de gemeenschap

- Hart voor Mensen
- Heropbouw woningen getroffenen waterramp door vrijwillige medewerkers
- Inrichten Karmelklooster voor Oekraïnse vluchtelingen

Klimaat-verandering tegengaan

- Fossielvrije kantoorgebouwen in Drongen
- Full EV car policy
- Energiezuinige woningen
- Durabrik Gasvrije woningen

Een tweede thuis

- Duurzame loopbaan uitbouwen
- Horizontale en verticale mobiliteit
- Regelmatig evalueren
- Gezonde voeding en beweging
- Work-life balance
- Aandacht voor mentaal welzijn

DEEL 2

WAAR WE HET VERSCHIL MAKEN

> Hoe wij duurzaamheid in de praktijk brengen.

We bouwen aan ons ESG-parcours met 6 relevante waarden.

ESG	E – Environment			S – Social		G – Governance
Camino waarden	eMissie 0	Biodiversiteit, water en energie	Circulair denken	Camino College	Veilig, gezond en inclusief	Goed bestuur
	Klimaatneutraal in 2050	We creëren een fijne plek	We gaan voor circulair	Kennis delen	Elke mens telt mee	Betrokken medewerkers
	We werken aan klimaatneutraliteit bij de selectie en het transport van grondstoffen, en op onze werven. Zo creëren we impact om klimaatverandering tegen te gaan.	We ondersteunen met onze projecten en werven de biodiversiteit en waterhuishouding van die plek en springen zuinig om met beschikbare bronnen zoals energie.	Door energie en materialen efficiënt in te zetten en steeds opnieuw te gebruiken, zorgen we ervoor dat gronden, gebouwen en grondstoffen in de toekomst inzetbaar blijven.	We delen intern en extern kennis zodat we kunnen blijven leren en innoveren.	Zonder mensen geen Camino. We willen elk van onze medewerkers en partners een veilige, gezonde thuis bieden waar iedereen zonder onderscheid welkom is.	We verankeren verantwoord ondernemen in het beleid en de bestuursstructuur.
	Pagina 28 – 33	Pagina 34 – 41	Pagina 42 – 49	Pagina 50 – 53	Pagina 54 – 61	Pagina 62 – 67

* **ESG** staat voor Environment, Social en Governance (Milieu, Maatschappij en Bestuur). Die worden beschouwd als de drie belangrijkste parameters bij het registreren van duurzaamheid.

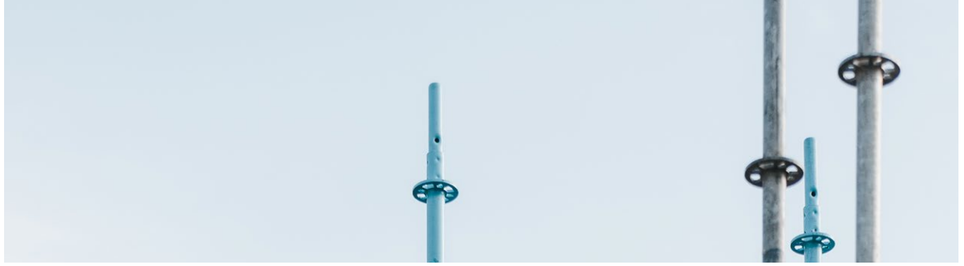

E – Environment

eMissie 0

Onze uitdagingen

Het gaat hard met de klimaatverstoring. Daarom besliste de Europese Unie, wereldwijd één van de voortrekkers in de strijd tegen de klimaat-opwarming, om tegen 2050 een netto-nuluitstoot te realiseren.

Camino onderschrijft de urgentie van het klimaatprobleem en wil haar steentje bijdragen tot de oplossing. We volgen dan ook het reductiepad dat de EU voorschrijft om minstens **55% minder emissies uit te stoten in 2030** vergeleken met het niveau van 1990, en **klimaatneutraal te zijn in 2050**.

Onze doelstellingen

We **mijden al een tijd fossiele brandstof** voor de klimatisatie van gebouwen. In alle nieuwe constructies, maar ook bij renovaties van oudere gebouwen, worden warmtepompen of andere verwarming op elektriciteit voorzien.

Een eerste stap in het opmaken van een reductieplan is de berekening van de CO_2-emissies, Scope 1, 2 en 3. Voor 2022 werd een benaderende berekening van Scope 1 en 2 gemaakt. Scope 3 emissies vergen een aanpassing van onze datasystemen. Intussen werden al enkele toegewijde doelen gesteld om onze klimaatimpact te reduceren

Doelstelling	Termijn	Doel	Status	RESULTAAT
Berekenen CO_2-emissies – scope 1-2-3	**2024**	Zicht krijgen op emissies	in opbouw	**Carbon footprint** **Scope 1: 1.091 ton CO_2** **Scope 2: 97 ton CO_2**
Concreet reductieplan emissies opmaken scope 1- 2 -3	**2025**	Klimaatverandering tegengaan	in opbouw	-
Geen fossiele brandstoffen scope 1 en 2	**2030**	Klimaatverandering tegengaan		**20% hernieuwbare energie**
Klimaatneutraal in 2050				

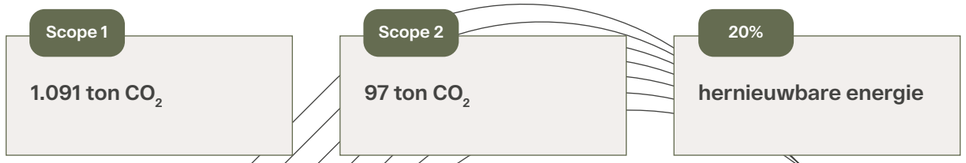

Onze realisaties

100% EV car policy

De vergroening van het wagenpark is een belangrijk onderdeel van onze broeikasgasreductie. In 2022 hadden we een vloot van 127 personenwagens. Daarvan reden er 15 elektrisch en 7 op CNG. We hadden 50 wagens voor lichte vracht en één vrachtwagen.

Vanaf de tweede helft van 2022 werd de keuze gemaakt om alleen volledig elektrische personenwagens ter beschikking te stellen en geen personenwagens op fossiele brandstoffen meer aan te kopen voor de medewerkers. We verwachten dat alle personenwagens eind 2027 elektrisch rijden en dat het aantal ongeveer gelijk blijft. Voor lichte vracht en vrachtwagens werd nog geen strategie bepaald omdat de technologie voor dit type voertuigen nog niet voldoende ontwikkeld is. Op dit moment kunnen we niet afleiden wat het aandeel personenwagens is in de totale hoeveelheid verbruikte brandstof, daarvoor zullen we nieuwe datasystemen integreren.

Wagenpark 2022

Personenwagen EV	Personenwagen	Lichte vracht	Vrachtwagen
15 ..... 8,4%	112 ..... 62,9%	50 ..... 28,1%	1 ..... 0,6%

Doelstelling: inzet elektrische voertuigen

2022	2023	2024	2025	2026	2027
15	48	97	110	121	127
8,4%	27,0%	54,5%	61,8%	68,0%	71,3%

Durabrik gasvrij

In 2021 nam de Vlaamse overheid bijkomende maatregelen in het kader van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Met het oog op het realiseren van fossielvrije verwarming zullen er vanaf 1 januari 2026 geen residentiële woningen meer aangesloten worden op aardgas. Bovendien dient elke woning waarvoor de omgevingsvergunning aangevraagd wordt vanaf 2023, minimaal een hybride warmtepomp als warmtebron te hebben en wordt het gebruik van warmtepompen gepromoot. Bij de actualisatie van het Plan Lucht Klimaat Energie besliste de Waalse overheid om de toepassing van mazoutkachels, mazoutketels en houtkachels als primaire verwarmingsbron te verbieden vanaf 1 januari 2024. Ook in deze regio wordt nagedacht over een verbod op nieuwe gasaansluitingen.

Durabrik is in beide regio's actief en nam begin 2022 al de beslissing om **gasvrije oplossingen** aan te bieden aan haar kopers. Vanaf dat moment werden geen vergunningsaanvragen meer ingediend met een primair verwarmingssysteem op basis van fossiele brandstoffen. Daarnaast werd er een plan uitgewerkt om voor alle woningen in verkoop de gasketel alsnog te vervangen door een combinatie warmtepomp-zonnepanelen.

Deze stap was het logische gevolg van de inspanningen die Durabrik al jaren levert om de voetafdruk van haar woningen tot een minimum te beperken. Elk nieuwbouwproject heeft een uitstekende **isolatieschil**, waardoor de energievraag vermindert. Daarnaast beschikt elke woning over **vloerverwarming** waarin het water op een veel lagere temperatuur circuleert dan bij klassieke radiatoren en er veel minder energie nodig is. Zowel de uitstekende isolatieschil als de vloerverwarming zijn noodzakelijk voor de installatie van warmtepompen.

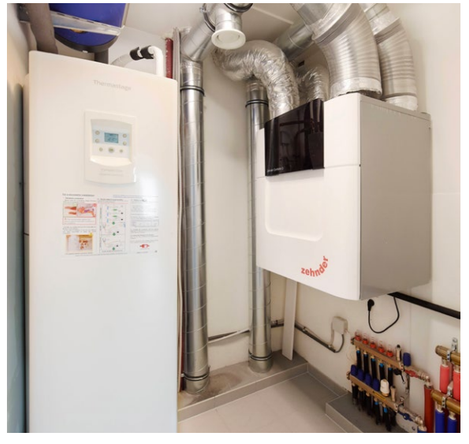

↑ Warmtepompinstallatie

In The Yard

Met In The Yard willen we een aangename en gezonde werkomgeving ontwikkelen die ondernemers en medewerkers stimuleert en inspireert, maar tegelijk een zo laag mogelijke impact heeft op omgeving en milieu. We hanteren hiervoor **de WELL-gebouwenstandaard**, wereldwijd de meest toonaangevende tool voor het bevorderen van gezondheid en welzijn in gebouwen. In deze standaard staan richtlijnen voor 10 domeinen beschreven: lucht, water, voeding, licht, beweging, thermisch comfort, akoestiek, materialen, geest en gemeenschap. De WELL-richtlijnen gaan verder dan de norm op al deze vlakken.

In het gebouw zal technologie een hoog comfort voor de gebruiker creëren en emissies tijdens de gebruiksfase minimaliseren. We gaan zo efficiënt mogelijk om met de beschikbare energie door optimaal gebruik te maken van daglicht. Zonnepanelen vangen deels het energieverbruik van het gebouw op. De zonneenergie is nodig voor de geothermische warmtepomp die het binnenklimaat reguleert en voor de 80 EV-laadstations. Anderzijds besparen we energie door een goede isolatie, LED-verlichting op daglicht- en aanwezigheidssensoren, en zonnewering die oververhitting tegengaat. Verwarming, koeling, ventilatie en verlichting worden in kleine zones aangestuurd zodat het comfort van de gebruiker gegarandeerd is en enkel energie wordt gebruikt waar nodig.

Op vlak van waterhuishouding bufferen we water in zowel de extensieve als intensieve daktuinen. Water dat toch doorsijpelt, vangen we op in regenwaterputten. Douchewater wordt gezuiverd en hergebruikt voor toiletspoeling.

Het welzijn van de gebruiker staat centraal, gezondheid stimuleren is belangrijk. Op elke verdieping is fris drinkwater beschikbaar zodat de medewerkers steeds voldoende gehydrateerd zijn. Gezonde voeding, sportfaciliteiten en een prachtige daktuin met moestuin zorgen voor een aangename ruimtebeleving die uitnodigt om te werken, micropauzes te nemen en te bewegen. Verder is er veel aandacht voor ergonomie en worden printers, koffiecorners en activiteitsgerelateerde ruimtes gegroepeerd. Vanuit de kantoren heeft men zicht op de natuur en ook de inrichting wordt biofiel, met natuurlijke materialen, kleuren, beelden, planten en licht.

E – Environment

Biodiversiteit, water en energie

Onze uitdagingen

Door de bevolkingsgroei stijgt de nood aan **de versterking van woongebieden** en aan **verdere verdichting**. Die verdichting dient echter kwalitatief te gebeuren, met **voldoende hoogwaardige groene ruimte**. Groene ruimte die ook als leefgebied en netwerk noodzakelijk is voor de biodiversiteit. Daarom gaan Durabrik, Miix en Istoir, die zelf woonprojecten ontwikkelen, verantwoordelijk om met de omgeving waarin gebouwd wordt en hoe deze wordt ingevuld in functie van een optimale waterhuishouding en het bevorderen van biodiversiteit.

Een goede woonomgeving heeft bovendien kwalitatieve natuur op fietsafstand. Om deze natuurlijke omgeving nabij onze woonprojecten uit te breiden en te versterken, slaan we de handen in elkaar met onze partner **Natuurpunt**.

Om de **energietransitie** te verwezenlijken, reduceren we drastisch de energievraag van gebouwen. Dit begint met een doordacht ontwerp dat de performantie tijdens hun volledige levenscyclus garandeert. De bedrijven van Camino zetten al langer in op het bouwen van en verbouwen tot energiezuinige woningen. De energieprestatieregelgeving (EPB) stuurt dit via bindende eisen voor nieuwe gebouwen en zeer grondige renovatieprojecten.

Gebouwen energiezuinig bouwen of renoveren volstaat niet om de energietransitie te verwezenlijken. Er is meer **duurzame energieopwekking** nodig om de resterende energievraag in te vullen. De laatste jaren stimuleert Camino dan ook het gebruik van hernieuwbare energie in plaats van fossiele brandstof in de woonoplossingen. We maken hiervoor steeds vaker gebruik van collectieve systemen voor energie, warmte en koeling. In het Istoir-project Potuit in Sint-Amandsberg zal Energent voor ons een warmtenet uitbaten. In verschillende andere projecten werken we eveneens met geothermie.

Onze doelstellingen

In de woonprojecten die we ontwikkelen, zorgen we ervoor dat er **voldoende onverharde ruimte** overblijft zodat het regenwater kan infiltreren en er meer biodiversiteit kan ontstaan. Daarnaast zetten we ook de traditie van **energiezuinig** en **compact bouwen** voort en investeren we in **duurzame energie- en watersystemen**.

Doelstelling	Termijn	Doel	Status	RESULTAAT
Gemiddeld 70% van oppervlakte in projectontwikkelingen onverhard	**2025**	Meer groene ruimte, meer ruimte voor waterinfiltratie		**56%**
90% van de woningen hebben een S-peil lager dan 24	**2025**	Zeer energiezuinige woningen bouwen		**39%**
Gewogen gemiddelde mobiscore > 8	**2025**	Stedelijke wildgroei tegengaan		**8,5**

We creëren een fijne plek

Onze realisaties

Slim en duurzaam benutten van de ruimte voor wonen

Elk project van **Durabrik**, **Istoir** en **Miix** start met het kiezen van de meest geschikte locatie. Of het nu gaat om een centraal gelegen braakliggend perceel, verdichting op bebouwde gronden of de herbestemming van bestaande panden, een grondige screening van de bereikbaarheid, voorzieningenniveau, biodiversiteit en leefbaarheid ligt aan de basis van een duurzame opwaardering en een mooie, levendige buurt voor de toekomstige bewoners. Een team van experten onderzoekt elke opportuniteit vanuit diverse invalshoeken (bodem, mobiliteit, landschap, architectuur, stedenbouw, ...) en gaat hierover in dialoog met de overheid en buurtbewoners (via infomarkten).

De mobiscore laat zien hoe dicht het project ligt bij voorzieningen zoals winkels, ziekenhuizen, scholen, stations, bus- en tramhaltes. Ze berekent ook de milieu-impact van de verplaatsingen die de toekomstige bewoners naar verwachting zullen moeten doen. Raken zij van hun buurt overal te voet en met de fiets, of is er een bushalte of treinstation dichtbij? Dan is de milieu-impact kleiner dan wanneer ze de auto moeten nemen. Door te kiezen voor gronden met een hoge mobiscore dragen we als ontwikkelaar bij aan een lagere milieu-impact van de toekomstige bewoners.

8,5

2022
Gewogen gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir
2020 - 2021 (B Corp) → 7,6
Gewogen gemiddelde mobiscore opgeleverde projecten Durabrik

Locatie

Woningen Durabrik en Istoir: nieuwbouw of renovatie.

- Greenfield buiten kern
- Greenfield in kern (mobiscore ≥ 8)
- Renovatie

Case

Wondelgem Vrouwenstraat

In Wondelgem vonden we een groot centraal gelegen perceel met een charmante villa en bijgebouwen. We kregen de kans om hier te verdichten 16 woningen en 14 appartementen te bouwen met Durabrik. De oude stallen en conciërgewoning werden door Istoir gerenoveerd tot 12 authentieke woningen. Dit zorgt voor een mooie mix van nieuwe en oude architectuur.

Hoewel het aantal wooneenheden op het perceel stevig werd verhoogd, genieten de bewoners van veel groen en bomen op het terrein. Alle gebouwen zijn rond een centrale groene ruimte gerealiseerd en bomen werden optimaal gevrijwaard. Deze groene omgeving en gemeenschappelijke ruimte geeft kansen tot ontmoeting tussen buren en maakt het heel aangenaam wonen.

Alle wooneenheden worden volledig fossielvrij verwarmd, de installatie van geothermische en lucht-water warmtepompen werd uitgevoerd door Ecopuur. Dit project is een mooi voorbeeld van de vruchtbare samenwerking tussen onze bedrijven. De opgewaardeerde site is autoluw en zeer goed gelegen om te fietsen of het openbaar vervoer te nemen. Parkeerplaatsen werden gebundeld en alle faciliteiten voor elektrische auto's zijn voorzien.

Onze afdeling **Grondontwikkeling** is steeds op zoek naar sites die we een nieuw leven kunnen geven. Dat is in deze tijden van schaarste aan kwalitatieve ruimte geen sinecure. Toch zien we nog opportuniteiten om beschikbare ruimte beter en slimmer te benutten en zo het woningtekort weg te werken. Camino onderscheidt zich door een mix aan innovatieve woonoplossingen te bieden. Zo ontwikkelt Durabrik nieuwbouwprojecten voor uiteenlopende doelgroepen en afgestemd op de noden in de regio. Istoir integreert de authenticiteit en schoonheid van bijzondere gebouwen in een hedendaagse woonbeleving en -comfort. Miix kiest dan weer resoluut voor binnenstedelijke projecten.

Een groene, klimaatbestendige inrichting van ruimte helpt overlast en schade bij extreme weersomstandigheden te beperken. Water kan diep in de bodem infiltreren en wordt gebufferd doordat verharding wordt weggelaten waar ze niet strikt noodzakelijk is. Zo leggen we bijvoorbeeld gemeenschappelijk groen en wadi's aan, maar ook parkeerpockets in plaats van individuele opritten. Meer beplanting brengt verkoeling in hete zomers en zorgt voor meer biodiversiteit en levenskwaliteit.

We kennen de laatste jaren vaak periodes van extreem droog weer. Telkens wordt dan de beschikbaarheid van water in vraag gesteld. Optimaal gebruik van de beschikbare waterbronnen en opslag en gebruik van regenwater of (gezuiverd) afvalwater zullen belangrijker worden.

De watertoets analyseert of geplande werken schade kunnen toebrengen aan het watersysteem. In het geo-loket geven verschillende kaartlagen inzicht in de overstromingsgevoeligheid van een site. Ook extreme regenval wordt in rekening gebracht. Op basis van pluviale neerslagkaarten onderzoeken we de mogelijke impact van een projectontwikkeling op de waterhuishouding en bergingscapaciteit. Met wadi's, bijkomende waterbergingscapaciteit en vertraagde afvoersystemen gaan we een overbelasting van de infrastructuur tegen.

↓ Nijlen

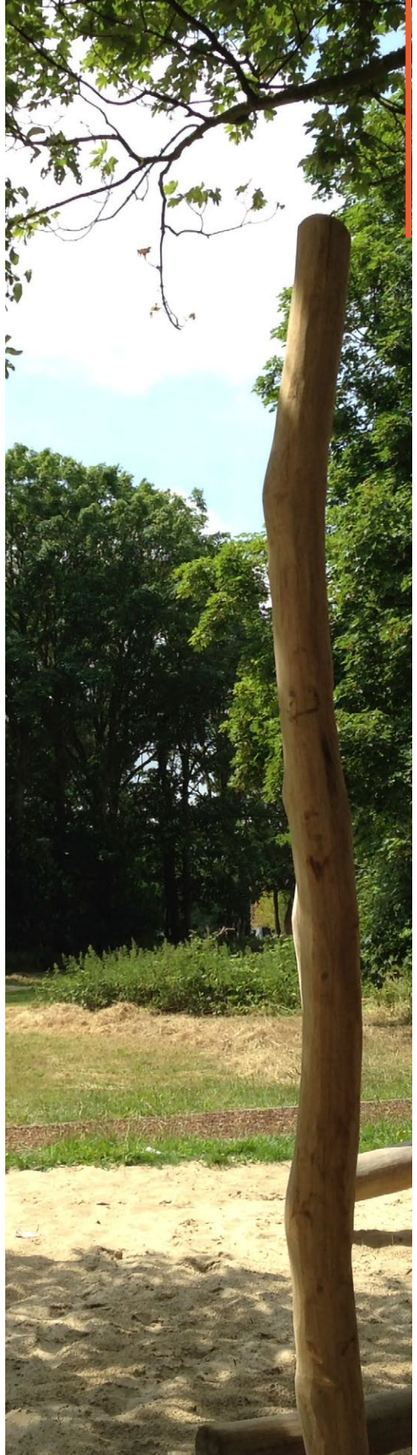

> "We hopen met deze samenwerking aan te tonen dat bedrijven en natuurverenigingen samen kunnen zorgen voor een verstandiger ruimtelijk gebruik in Vlaanderen.
>
> Filip Hebbrecht, Natuurpunt

Langetermijnverbintenis Natuurpunt en Durabrik

Voor elke vierkante meter funderingsplaat die wij gieten, zorgt Natuurpunt voor een extra plekje natuur. Hiermee tonen Durabrik en Natuurpunt aan dat duurzaamheid verder gaat dan goed isoleren en het plaatsen van zonnepanelen. Durabrik wil een bredere vorm van duurzaamheid, met meer impact.

Beide partners streven naar **20.000 à 30.000 vierkante meter natuurcreatie per jaar**. De financiële bijdrage die Durabrik levert, gebruikt Natuurpunt om in natuurgebieden over heel Vlaanderen meer en betere natuur te creëren.

"We hopen met deze samenwerking aan te tonen dat bedrijven en natuurverenigingen samen kunnen zorgen voor een verstandiger ruimtelijk gebruik in Vlaanderen. Via dit project mikken we op 20.000 à 30.000 vierkante meter extra natuur per jaar, dit is ongeveer 5 à 6 voetbalvelden groot, telkens dichtbij de projecten van Durabrik. Op deze manier zorgen we voor een verbinding tussen de nieuwe natuur en de bewoners." - Filip Hebbrecht, accountmanager bij Natuurpunt

Samen creëerden Durabrik en Natuurpunt ook twee keer een wandelgids om aan Durabrik-klanten uit te delen. Op die manier kunnen zij de natuur vlakbij huis van dichtbij beleven.

Giften natuurpunt	
In 2020 voor realisaties in 2019	€ 20 820
In 2021 voor realisaties in 2020	€ 27 350
In 2022 voor realisaties in 2021	€ 24 820
In 2023 voor realisaties in 2022	€ 13 725

Ecopuur en Plan E: partners voor energietransitie

Onze bedrijven **Ecopuur** en **Plan E** zetten energiezuinige ambities voor woningen om in praktijk. Ze reduceren enerzijds de energievraag door grondig te isoleren en installeren anderzijds fossielvrije en energiezuinige technieken om de vereiste energie zo efficiënt mogelijk te produceren en te gebruiken.

Ecopuur is een installatiebedrijf voor energie-, water- en luchttechnieken. Voor elke klant ontwikkelen ze een totaaloplossing die volop de kaart trekt van hernieuwbare energie. Aan de basis ligt telkens een deskundige analyse van de comfort- en energienoden van de klant. Vervolgens stellen we een systeem voor waarbij alle technieken op elkaar zijn afgestemd. Dankzij deze aanpak creëert Ecopuur voor haar klanten duurzame woonkwaliteit zonder zorgen en met een lage klimaatimpact.

Plan E is een totaalaannemer voor energetische renovaties. De collega's van Plan E werken op dezelfde manier als Ecopuur, maar pakken ook de schil van de woning aan. Plan E ontzorgt de klant in het energiezuinig maken van de volledige woning en engageert zich om de isolatie en energietechnieken onder handen te nemen en op elkaar af te stemmen. De woningen die Plan E afwerkt, zijn volledig klaar voor de toekomst en de energietransitie.

Ecopuur en Plan E werken nauw samen vanuit hun bedrijfsgebouw '**De Pit**' in Nevele en mikken ook op de werkvloer op een lage milieu-impact. Het gebouw is een passiefgebouw dat gedeeltelijk in bio-ecologische materialen en CO_2-arm beton werd opgetrokken. Hoewel dit gebouw dateert van 2012 werden er toen al doorgedreven energiezuinige keuzes gemaakt en gewerkt met o.a. een geothermische warmtepomp, drievoudig glas, zonnepanelen, laadpalen, enz. Naast deze bouwkundige keuzes werd vooral ook een fijne werkplek gecreëerd. In verschillende groene buitenruimtes met biodiverse beplanting kunnen de medewerkers aangenaam pauzeren. Tot vandaag voelt deze werkomgeving nog steeds heel aangenaam en hedendaags aan.

↓ Installatietechnieker Maud

Lunchen in een groene omgeving ↑

Homate optimaliseert comfort en energieverbruik

Homate is gespecialiseerd in slimme woningen met geïntegreerde en toekomstbestendige oplossingen. Ze evalueren de individuele behoeften van hun klanten en bieden oplossingen op maat om hun woningen energie-efficiënter, comfortabeler en geautomatiseerd te maken via energiemonitoring en -sturing.

Enkele voorbeelden van diensten die Homate biedt: installatie van eigen laadpalen, slimme verlichting en geautomatiseerde verwarmingssystemen. Met slimme technologieën helpt Homate huiseigenaren, projectontwikkelaars en architecten om energie te besparen, het comfort te verhogen en hun ecologische voetafdruk te verkleinen.

E – Environment

Circulair denken

Onze uitdagingen

In 2019 was de bouwsector in Europa verantwoordelijk voor 40% van de uitstoot van broeikasgassen zoals CO_2, 50% van het energieverbruik, 33% van het waterverbruik en 50% van de materiaalstromen. Ook de productie en het transport van bouwmaterialen zijn verantwoordelijk voor een aanzienlijk percentage van de wereldwijde CO_2-uitstoot. Bovendien ligt de levenscycluskost van gebouwen veel hoger dan de initiële investering (UN Environment Programme, 2019).

Een belangrijke pijler in het klimaatneutraal maken van de bouwsector is circulariteit. Bovendien komt zo'n 30 tot 40% van ons afval uit de bouw. Circulair denken speelt in op schaarser wordende materialen en op de vele renovaties die nodig zijn om het gebouwenpatrimonium energiezuiniger te maken en aan te passen aan de hedendaagse woonnoden.

Vandaag focust Camino op het circulair maken van haar activiteiten in brede zin. Dit zijn de actiepunten waar wij ons sterk in maken:

- Herbestemming en renovatie p 46
- Aanpasbaar en flexibel p 44
- Losmaakbaar, modulair en bio-based p 47

Onze doelstellingen

In een ideale situatie moet een gebouw in zijn geheel herbruikbaar zijn, zo weinig mogelijk eindige grondstoffen en materialen vragen en zelfvoorzienend zijn op het gebied van energie. Door circulair te denken, maakt Camino zich alvast klaar voor de toekomst.

Doelstelling	Termijn	Doel	Status	RESULTAAT
Afvalstromen meten en reduceren met 10% per jaar	**2025**	Minder afval en verspilling van goede materialen.		**7% gereduceerd**
30% van totale omzet Camino is renovatie	**2025**	Renovatie is een belangrijke pijler in de circulaire strategie, renovatie (ook) stimuleren.		**11,5%**
10% van de eenheden in alle ontwikkelingen modulair gebouwd	**2027**	Modulair bouwen integreren in de business omwille van de voordelen: snelheid van bouwen, minder afval, meer kansen om circulair te bouwen, gecontroleerde bouwomgeving, ...	in opbouw	-
20% van de bestelde materialen (kg) is bio-based	**2025**	Bio-based is een circulaire keuze: nagroeibaar, kan terug de natuur in en slaat CO_2 op. Meer circulair en CO_2-neutraal bouwen.	in opbouw	-
Eén circulair project bouwen met minstens drie externe partners:	**2025**	Partnerschappen in circulair bouwen opbouwen		**Partner bij het project 'Impac^{3}t' van KU Leuven voor circulaire wijk-renovaties**

We gaan voor circulair

Onze realisaties

Toontjeshuis innoveert met zorgwonen

Toontjeshuis bouwt aan een toekomst voor mensen met een beperking, samen met hun ouders, vrienden en familie. Dit door een eigen thuis voor hen te helpen creëren waar geluk en kwaliteit van leven centraal staan. Zo kunnen mensen met een beperking zo zelfstandig mogelijk wonen en volwaardig deel uitmaken van de samenleving.

Dit maatschappelijk doel combineert Toontjeshuis met een bijkomend engagement:

- **Woningen betaalbaar houden** over hun volledige levenscyclus, door verder te kijken dan de initiële investeringskosten en ook de kosten voor onderhoud en uitbating (Total Cost of Ownership - TCO) mee te nemen.
- **Woningen aanpasbaar en omkeerbaar ontwerpen** (veranderingsgericht bouwen) om zo flexibele indeling en snelle aanpassingen mogelijk te maken.
- **Circulair bouwen** door materiaal te vermijden, maximaal te hergebruiken en hoogwaardig te recycleren, de levensduur van gebouwen en hun materialen te verlengen, enz.

> “Het geeft ook als ouder een geruster gevoel.”
>
> mama Linda Wils

Om in Vlaanderen tegen 2050 een circulaire economie te hebben waarin grondstofkringlopen gesloten worden, hebben we andere producten, diensten en verdienmodellen nodig. Toontjeshuis testte de circulaire principes in de praktijk in nauwe samenwerking met andere bouwbedrijven, bouwmateriaalproducenten, overheden, kennisinstellingen, zorgverleners en toekomstige bewoners. Op die manier werd het concept steeds verfijnd en verbeterd met de bewoner op de eerste plaats.

Collega's Bert en Lara zetten zich in voor Toontjeshuis ↑

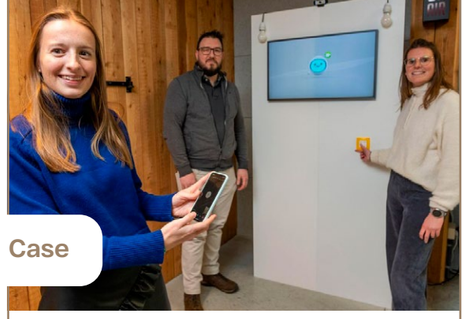

Case

Alles in één communicatiesysteem

Ter ondersteuning van de (jong) volwassenen die zelfstandig in Toontjeshuizen gaan wonen, heeft het Boomse IT-bedrijf Userfull een digitaal ‘alles-in-één’-communicatiesysteem ontwikkeld. Digitale vriend ‘Jefke’ gaat verder dan het klassieke oproep- en waarschuwingssysteem. Bewoners kunnen via het systeem bijvoorbeeld ook chatten en foto’s delen.

Toekomstige bewoonster Laura (25) kijkt er alvast naar uit. Ze staat te popelen om naar haar eigen stekje te verhuizen. Al zal het in het begin natuurlijk ook wat met een bang hartje zijn. “Het is goed te weten dat ik voor eender wat op dit systeem kan terugvallen. Ik heb bijvoorbeeld veel schrik van onweer. Als het dan eens te lelijk doet, kan ik altijd wel ‘hulp’ inroepen om me gerust te stellen”, lacht ze. “Maar het is ook leuk om vanuit mijn eigen stekje dingen te kunnen delen met m’n ouders, vrienden en collega’s. Het is handig dat dit via één systeem kan en je dit niet allemaal via verschillende kanalen moet doen.”

Het belang van herbestemming en renovatie

België heeft een groot gebouwenpatrimonium en Vlaanderen is zeer dens bebouwd. Helaas zijn deze gebouwen niet allemaal klaar voor een energie-zuinige toekomst of zijn ze niet meer aangepast aan de woonnoden van vandaag. Met een grondige opknapbeurt kunnen deze gebouwen nog een rondje, of twee, mee. Afbreken is zonde, want dan gaan er veel materiaal en energie verloren die vervolgens weer opnieuw moeten worden geproduceerd.

Ondanks het hoge aantal bestaande panden is er nog steeds een tekort aan hedendaagse comfortabele huisvesting. Daarom streven we ernaar om met een aantal van onze bedrijven de hoognodige opknapbeurt van het patrimonium vorm te geven.

Istoir zet in op een respectvolle herbestemming van authentieke historische panden.

“Bij Istoir ligt de focus op historische gebouwen en hoe we deze duurzaam kunnen restaureren zodat ze klaar zijn voor de volgende 100 jaar. Als alle puzzelstukjes in elkaar vallen en we een bouwvallig, onveilig en afgetakeld gebouw kunnen omvormen tot een authentieke en karaktervolle plek waar we onszelf zien wonen, dan zijn we in ons opzet geslaagd.” - Projectontwikkelaar Lissa Camerlinck

Herbestemming van panden zoals kloosters of kastelen die in onbruik zijn geraakt omdat ze niet meer voldoen aan actuele gebruiksprofielen, is belangrijk om plekken levend te houden. Via herbestemming kunnen we gronden en panden met een goede ligging en een rijke geschiedenis opnieuw bezielen. Een verstandig gebruik van grond en materiaal maakt hier deel van uit.

Victor begeleidt bouwheren bij het bouwen en verbouwen van hun eigen woning. De renovaties van Victor verlengen de levensduur van een gebouw en mikken tegelijk ook altijd op een energetische verduurzaming van de woning.

11,5%

renovatie in totale omzet

Houtskeletmodules als circulair antwoord

De eerste stappen richting losmaakbaar, modulair en bio-based bouwen worden gezet bij **Fyxt**. Daar werd een modulair concept in houtskelet ontwikkeld dat het mogelijk maakt om een kamer aan een woning of tuin toe te voegen. Deze tuinkamer is een milieu-vriendelijk antwoord op de stijgende vraag naar kangoeroewoningen, tuinkantoren, enz. Mensen maken op die manier gebruik van de beschikbare ruimte in de tuin in plaats van groter te gaan wonen.

De kennis die we opdoen met de tuinkamers kan ons verder stuwen in bio-based en modulair bouwen. We willen hier in de komende jaren extra aandacht aan besteden.

“De tuinkamers worden circulair en modulair opgebouwd. De constructie bestaat uit verschillende houtskeletmodules met een vaste maat die je makkelijk aan elkaar schakelt en nadien even snel demonteert om ze op een andere plaats te installeren, zonder kraan. De tuinkamers zijn opgebouwd uit materialen met een lage milieu-impact. Voor de fundering gebruiken we schroefpalen die volledig herbruikbaar zijn. Bovendien verharden we de grond onder de constructie niet waardoor regenwater mooi kan insijpelen. De gevel is gemaakt in Thermowood, een alternatief voor tropisch hardhout. Het sparren- of dennenhout is behandeld met hitte zodat het lang meegaat zonder chemische behandeling en lokaal beschikbaar is.” - Steven Van den Brande, Fyxt

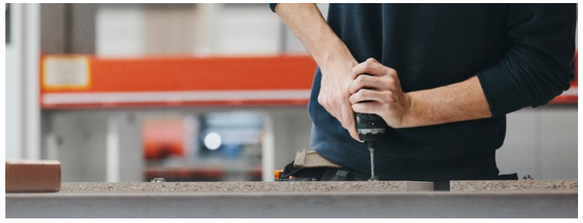
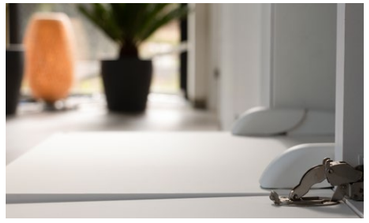

Een circulaire productiehal voor Ebenti

In kader van onze circulaire ambities koos Ebenti ervoor om de nieuwe productiehal circulair op te bouwen. Projectleider Finnegan Devuyst leidt jullie rond in het nieuwe gebouw:

“De nieuwe circulaire werkplek met kantoren voor schrijnwerkerij Ebenti werd ontworpen op basis van een zuiver grid. Dit met het doel een werkplek te creëren die circulariteit uitstraalt in zijn ruimtelijkheid, materialiteit en bouwmethodiek.” – Finnegan Devuyst, projectleider

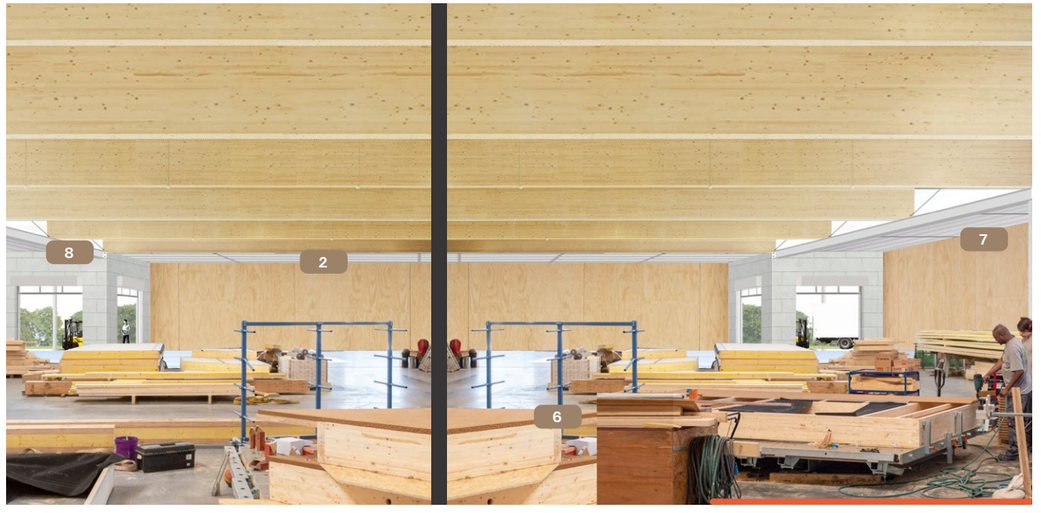

1. Geprefabriceerde betonnen stapelblokken
2. Houtskeletpanelen die demonteerbaar zijn
3. Groendaken om regenwater te bufferen
4. PV-installatie voor energievraag productie-hal en laadstations
5. Aanleg groene omgeving voor biodiversiteit en welzijn
6. Volledig open en flexibel invulbaar
7. Opslaan en stapelen van materiaal gebeurt in de omliggende zijbeuken.
8. Maximaal natuurlijk daglicht

S – Social

Camino College

Onze uitdagingen

Een van onze kernwaarden is inspireren, want nieuwe ideeën doen mensen en onze organisatie groeien. Interne opleiding en kruisbestuiving tussen verschillende afdelingen is hierbij van groot belang. Naast het verspreiden van de reeds opgebouwde expertise binnen de groep laten we ons ook inspireren door nieuwe kennis van buitenaf met opleidingen, onderzoeksprojecten en samenwerkingen. Op die manier blijft onze kennis actueel en kunnen we blijven innoveren. Als iedereen weet wat de ESG-waarden zijn en ze met kennis van zaken kan ontplooien, maken we sneller meer vorderingen en impact.

Onze doelstellingen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is vaak pionierend ondernemen met nieuwe kennis en inzichten. Om onze ESG-waarden te laten doordringen tot op de werkvloer streven we naar veelvuldige kennisdeling, zowel onder collega's als met andere stakeholders in ons netwerk. Naast sessies waarbij collega's elkaar informeren, willen we ook het opleidingsaanbod digitaliseren om het langdurig toegankelijk te maken voor het groeiend aantal collega's. Door verschillende manieren van leren en kennisdeling beschikbaar te stellen, hopen we op meer kruisbestuiving en een versnelling in innovatie.

Doelstelling	Termijn	Doel	Status	RESULTAAT
Elke collega heeft inzicht in gevolgde opleidingen en in mogelijke toekomstige opleidingen	**2025**	Opleiden medewerkers		**Opleidingkalender en opleidings-brochure op My Camino**
Digitaliseren van het opleidingsaanbod	**2025**		in opbouw	**Doelgroep in opleidings-brochures**
Opmaak van een gesegmenteerd opleidingsplan voor specifieke doelgroepen	**2024**	Gericht competenties verwerven		**Gericht compe-tenties verwerven**
Evaluatiesysteem opleidingen opzetten	**2025**	Evalueren en innoveren		-
Organiseren van een klimaatevent	**2023**	Externe kennisdeling		**Klimaatevent 2021**
R&D-afdeling van minstens één FTE	**2023**	Inzetten op innovatie, dit sneller kunnen doen met de extra middelen	in opbouw	-
Maandelijks een leerevent	**2024**	Interne kennisdeling		**Verschillende Learning Lunches georganiseerd**
Camino Technische Kennis toolbox voor onderaannemers - 4 verschillende werksoorten per jaar	**2025**	Kennisdeling onderaannemers	in opbouw	-
Kennis delen				

Onze realisaties

Sollicitanten intern opleiden

Ontplooiing en ontwikkeling is een hoeksteen van onze HR-strategie. We bieden een uitgebreid programma van opleidingen aan, zowel gefocust op technische vaardigheden als op interpersoonlijke groei. We vinden het belangrijk dat onze medewerkers zich goed voelen in hun job en horizontaal of verticaal kunnen veranderen van baan als daar interesse voor is en dit past binnen de noden van de organisatie. We bieden daarbij dan ook een gepaste interne opleiding.

Daarnaast worden ook de eerste stappen gezet om een Camino-leerschool uit te rollen. De bouwsector is één van de sectoren met de meeste knelpuntberoepen. We geloven dat voor deze functies rekruteren gelijk is aan intern opleiden. Er zijn onvoldoende arbeidskrachten in de markt met de juiste kennis en competenties. Enkel en alleen over de grens gaan kijken om arbeidskrachten te krijgen, is voor ons niet voldoende. We willen mee bijdragen aan het activeren van werkwilligen zonder job. In het verleden werkten we reeds samen met VDAB om mensen te laten doorstromen naar jobs in onze organisatie. In de toekomst willen we nog een stapje verder gaan door werkwilligen intern op te leiden voor moeilijk in te vullen functies. In de Camino-leerschool leiden we werkkrachten op via theorielessen gecombineerd met on-the-job leren. We hebben een enorme schat aan kennis binnen onze organisatie. We willen op deze kennis bouwen om nieuwe mensen aan te trekken en te integreren in Camino.

Case

"Tijdens mijn stage bij Camino voelde ik mij lid van een hechte familie. De verschillende bedrijven vullen elkaar perfect aan en creëren samen een mooi geheel. Ik werd met open armen ontvangen en voelde mij volwaardig lid van het team. Ik kreeg leerrijke opdrachten, waarmee ik ook echt waarde kon creëren voor de groep. Ik ben trots dat ik deel mocht uitmaken van deze unieke familie en kon bijdragen aan hun betekenisvolle en duurzame missie. De certificering van Durabrik als B Corp is een mooie erkenning van hun harde werk. Camino heeft voor mij alvast een hoge standaard gecreëerd in mijn zoektocht naar een toekomstige job!"
Stagiaire Marketing Margaux

Stage

In 2022 deden 13 mensen stage bij Camino in 10 verschillende afdelingen.

Verbindend leidinggeven

In de bouwsector zijn daadkracht, resultaatsgerichtheid en ambitie sterk aanwezig. Typerend voor Camino is dat wij evenveel belang hechten aan en ruimte bieden voor de menselijke factor die staat voor verbinding, zorgzaamheid en emotie. Mooie cijfers haal je alleen met het inzetten van de juiste mensen in sterke teams. Leidinggevenden worden daarom bij Camino sterk gestimuleerd om verbinding te creëren en te onderhouden. Dit komt aan bod tijdens de eerste basisopleidingen voor nieuwe leidinggevenden, maar ook in de contacten die HR heeft ter ondersteuning van de lijnmanagers. Daarnaast krijgt elke medewerker een aantal verplichte mensgerichte opleidingen om verbinding tussen collega's te versterken.

Klimaatevent

In oktober 2021 organiseerde Camino haar eerste klimaatevent, met groot succes! Meer dan 60 aanwezigen uit de bouwsector konden genieten van uiteenlopende sessies die oplossingen aanreikten voor de verschillende facetten van het klimaatprobleem. De energietransitie kwam voorbij in de vorm van warmtenetten en energiesturingssystemen, circulair bouwen in de vorm van oneindig herbruikbare binnenwanden en wooncoöperaties en Community Land Trusts lieten zien dat betaalbaar energiezuinig wonen mogelijk is.

We willen dit evenement graag herhalen in 2023 omdat het samenbrengen en inspireren van onze collega's uit de sector via onderlinge kennisdeling, kan bijdragen tot een snellere uitvoering van onze klimaatambities.

S – Social

Veilig, gezond en inclusief

Onze uitdagingen

We kiezen bewust voor een mensgerichte bedrijfscultuur in de meest ruime en inclusieve zin van het woord. In de bouwwereld willen we ons daarmee onderscheiden. Wij geloven in de toegevoegde waarde van diversiteit in onze organisatie. We gaan op zoek naar talent en dat vinden we bij elke leeftijd, geslacht, afkomst, maar ook bij mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Vanuit Camino engageren we ons om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt actief te ondersteunen via verschillende initiatieven.

Onze doelstellingen

Als medewerkers zich goed voelen in onze organisatie, vertaalt zich dat in een langetermijnengagement en klantentevredenheid. Daarom willen wij voor onze medewerkers een 'tweede thuis' creëren, waar het, net als in een gezin, veilig voelt om hun authentieke zelf te zijn. Waar er ruimte is om zich verder te ontwikkelen, en waar ze tegelijk voldoende uitgedaagd worden om te groeien.

Doelstelling	Termijn	Doel	Status	RESULTAAT
Gemiddelde score veiligheid per business unit beter dan sectorgemiddelde	**2030**	Veiligheid en gezondheid medewerkers		**Gemonitorde business unit's scoren beter dan sectorgemiddelde**
Inclusie en diversiteit in 1/3 van de marketingcampagnes	**2024**	Diversiteit zichtbaar maken	in opbouw	-
Geen gebruik maken van gespoten PUR	**2030**	Gezondheid medewerkers en klanten (luchtkwaliteit)	in opbouw	-

Elke mens telt mee

Onze realisaties

Samenwerking met KiemKracht versterkt ons maatschappelijk engagement

KiemKracht is een maatwerkbedrijf. Mensen die op de gewone arbeidsmarkt (nog) geen plaats vonden, biedt KiemKracht kansen op nieuw werkgeluk. Samen met 530 collega's werken ze onder andere aan natuurprojecten en zorgen ze voor cateringdiensten. Bij Camino is KiemKracht kind aan huis voor het groenonderhoud van de kijkwoningen, de inrichting ervan met tweedehandsmeubelen of cateringdiensten.

"Samenwerking met professionele bedrijven geeft ons als maatwerkbedrijf een stabiele en recurrente stroom van opdrachten. In een structureel en langetermijnpartnerschap krijgen we de kans om onze meerwaarde des te meer aan te tonen. En ook onze medewerkers voelen zich intussen thuis bij Camino." - Tineke Van den Bossche, partnerships en innovatie KiemKracht

"Camino wil iets betekenen voor de maatschappij. Een steen verleggen om iedereen betere kansen te geven. Deze dienstbaarheid tonen we door ons hart, onze blik, onze tijd en onze werkplek open te stellen voor kleinschalige, plaatselijke en warmmenselijke initiatieven. Door onze samenwerking met KiemKracht stimuleren we ontmoetingen tussen mensen met en zonder arbeidsbeperking. Zodat we elkaar leren kennen en appreciëren." - Lara Vandecappelle, Dienstbaarheidscoördinator Camino

Ook andere maatwerkbedrijven, zoals Mirto en Compaan, zetten we in binnen onze dienstverlening.

"De samenwerking tussen Mirto en Camino is gebaseerd op wederzijds vertrouwen, onze medewerkers worden steeds met respect behandeld. We zien in Camino een waardevolle partner omdat hun sociaal engagement en hun waarden perfect bij onze organisatie aansluiten." - Matthias Gunst, Productiemanager Mirto

0,06%

Kosten sociale organisaties ten opzichte van totale kosten.

> In een structureel en langetermijnpartnerschap krijgen we de kans om onze meerwaarde des te meer aan te tonen.
>
> Tineke Van den Bossche van KiemKracht

Medewerkers van Kiemkracht ↑

Inclusieve woonoplossingen

Camino wil een inclusief woonaanbod aanbieden, met bijvoorbeeld de zorgwoningen van Toontjeshuis, maar ook met oplossingen voor andere kwetsbare groepen met een beperkt budget. Onze afdeling Durabrik Publieke Samenwerkingen (DPS) zet zich al jaar en dag in om de sociale woningmarkt te versterken. De ervaring met duurzaamheid en betaalbaarheid van Durabrik, Ecopuur en Toontjeshuis wordt meegenomen in het ontwikkelen van deze woningen.

“Duurzaamheid moet een belangrijk criterium zijn bij de bouw van sociale woningen. Dat is ons engagement. Sociale woningen moeten én duurzaam én betaalbaar zijn. Wie een laag inkomen heeft, moet ook de kans krijgen om comfortabel, kwaliteitsvol en energiezuinig te wonen.” - Wim Hochepied, Directeur DPS

In 2022 won Durabrik met de afdeling DPS de raamovereenkomst ‘Design and Build appartementsbouw’ van het agentschap Wonen in Vlaanderen. Dankzij deze raamovereenkomst kunnen sociale huisvestingsmaatschappijen via een verkorte procedure appartementen bouwen op hun gronden. De raamovereenkomst ontlast woonmaatschappijen administratief en kan voor versnelling zorgen van de aangroei van sociale woningbouw. Daar maken we graag deel van uit.

10%

Omzet met sociaal doel

Veiligheidscultuur

> Veilig en gezond werken op de werf is in elk bouwbedrijf een prioriteit, ook bij Camino.
>
> Arnout Leroy, Manager Veiligheid en Gezondheid

Bij veiligheidsinbreuken gaat de preventieadviseur, samen met de projectleider en ploegbaas, op zoek naar een constructieve oplossing die zowel praktisch als veilig is. Naast deze directe communicatie wordt er ook een verslag opgesteld om inbreuken te documenteren. Bij een ernstige inbreuk worden de werken onmiddellijk stilgelegd om veiligheidsrisico's prioritair aan te pakken. Als hierbij een onderaannemer betrokken is, wordt deze partij uitgenodigd voor een gesprek. Bij herhaalde inbreuken kan de samenwerking worden stopgezet.

Eigen arbeiders worden op de werf opgeleid door de preventieadviseur bij vaststelling van inbreuken. Belangrijke kennis rond veiligheid en gezondheid wordt gedeeld op een jaarlijkse veiligheidsdag en toolboxmeetings.

De preventiedienst geeft administratieve ondersteuning aan onderaannemers en biedt hulp bij het opmaken van bijvoorbeeld een risicoanalyse en een veiligheids- en gezondheidsplan. Om veilig werken bij onderaannemers te garanderen, voorzien we in het nodige veiligheidsmateriaal op de werf, zoals trapgatbeveiliging. Ook organiseren we veiligheidsopleidingen rond bijvoorbeeld werken op hoogte, waaraan onderaannemers kunnen deelnemen.

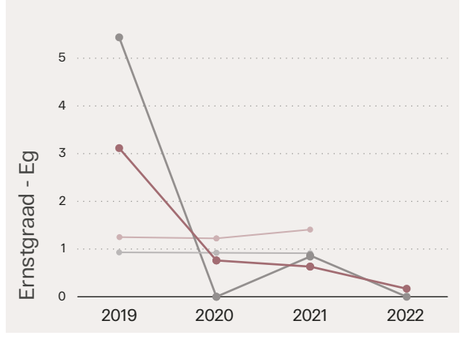

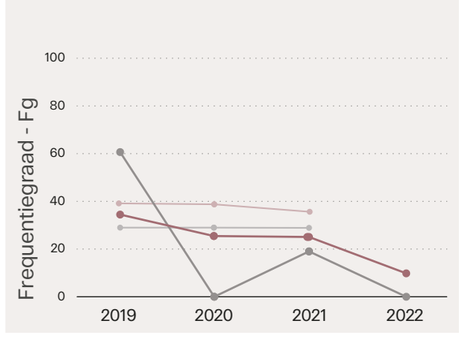

Durabrik en Victor
Ecopuur
Sectorgemiddelde Bouw
Sectorgemiddelde Techniek

Hart voor Mensen

Bij Camino willen we iets terugdoen voor de maatschappij. Het project "Hart voor Mensen" van Durabrik is hier een mooi voorbeeld van. Per nieuw opgestart bouwproject schenken we 1.000 euro aan een lokaal goed doel. We kiezen bewust voor kleine, lokale vzw's voor wie die som een groot verschil maakt. We proberen de gemeente, onze projectleiders en de buurt hierbij te betrekken. Zo creëren we een buurtgevoel nog voor er effectief mensen hun intrek nemen. Sinds 2022 brengen we de goede doelen samen tijdens één groot overhandigingsmoment. We merken dat kleine vzw's enorm veel leren van elkaars verhalen en tips en willen daarom in de toekomst dit lerend netwerk uitbreiden. Het is heel mooi om te horen dat ze dankzij onze bijeenkomst contact blijven houden.

Jaartal	Aantal goede doelen	Totaalbedrag
2017	8	€ 8 000
2018	10	€ 10 000
2019	11	€ 11 000
2020	0*	€ 0
2021	3*	€ 3 000
2022	14	€ 14 000

*Tijdens deze jaren hadden we moeite met het organiseren van uitreikingen vanwege Covid-19

G – Governance

Goed bestuur

Juridische structuur

Camino omvat alle ondernemingen die geconsolideerd zijn in de IFRS geconsolideerde jaarrekeningen van Camino Naamloze Vennootschap. Dit wordt gezamenlijk aangeduid als Camino. Camino is een naamloze vennootschap naar Belgisch recht. Haar aandelen zijn niet-beursgenoteerd. De maatschappelijke zetel van de vennootschap is gevestigd in de Landegemstraat 10, 9031 Gent (Drongen). Haar KBO (Centraal Ondernemingsregister) is 0840.975.647. Camino heeft verschillende rechtstreekse en onrechtstreekse dochterondernemingen in België.

Bestuursstructuur

LEIDINGGEVENDEN

Manager	5,5%
Non-manager	93%
Directeur	1%
Eigenaar	0,5%

LEIDINGGEVENDEN - BESTUUR

Vrouwen	26%
Mannen	74%

Raad van bestuur

De raad van bestuur is het hoogste bestuursorgaan van Camino, en bestaat uit drie leden, benoemd door de Algemene Vergadering: Joost Callens - CEO, Claudia Callens - Directeur Gronden, Manextenso BV – vertegenwoordigd door Bert Niclaes

De raad van bestuur houdt toezicht op het directiecomité.

De raad van bestuur is het hoogste leidinggevende orgaan van Camino en van essentieel belang voor het toezicht op het bestuur van onze onderneming. Leden in de raad van bestuur hebben stemrecht en de kracht om veranderingen af te dwingen binnen de onderneming.

Daarnaast werden er ook adviesraden samengesteld. Een raad van advies fungeert als klankbord voor specifieke afdelingen binnen Camino. De adviesraden bestaan uit interne en externe leden (experts). Het advies van deze raden heeft geen bindend karakter.

Directiecomité

Het directiecomité bestaat uit vijf leden:

G – Governance

Joost Callens
CEO

Jan Lievens
Operationeel Directeur

Karolien Vlassenroot
Financieel Directeur

Wouter Coucke
Directeur Ontwikkeling

Femke Dhont
Directeur HR

E – Environment

Evelien van Kemenade
Duurzaamheidscoördinator

S – Social

Lara Vandecapelle
Dienstbaarheidscoördinator

Het dagelijks bestuur van de vennootschap ligt bij het directiecomité. De raad van bestuur bepaalt de samenstelling en de werking van het directiecomité, alsook de voorwaarden voor de aanstelling van zijn leden, hun ontslag, hun eventuele bezoldiging en de duur van hun opdracht. Behoudens anders-luidend besluit van de raad van bestuur, handelt het directiecomité als college.

Code of conduct – Gedragscode

Medewerkers van Durabrik tekenden een gedragscode bij aanwerving. Het is onze ambitie om de gedragscode bij elke aanwerving door Camino of een dochterbedrijf te laten onderschrijven door de medewerker.

Zie ook → p 94

Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers

We maakten in 2021 een ‘Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers’ op en verfijnden deze na een stakeholders consultatie. Enkele van onze leveranciers hebben deze reeds onderschreven. Het is onze ambitie om in de komende jaren structureel de ‘Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers’ te integreren in onze contacten met toeleveranciers en onderaannemers.

Zie ook → p 95

ESG-leiderschap

Verantwoordelijkheden duurzaamheid en dienstbaarheid

Sociaal engagement is belangrijk in onze organisatie, net als duurzaamheid. We creëren daarvoor binnen de organisatie een zo breed mogelijk draagvlak. Onze medewerkers zijn trots op hoe Camino duurzaamheid breed invult als het zorgzaam omgaan met mensen en middelen zodat we aan onze behoeften voldoen, zonder die van toekomstige generaties in het gedrang te brengen. Twee enthousiaste medewerkers zijn speciaal aangeworven en krijgen binnen de organisatie ruimte om initiatieven te nemen rond Dienstbaarheid en Duurzaamheid.

De Cameraden

In het najaar van 2022 bevroegen we ca. 10% van de medewerkers over hun duurzame dromen voor de vijf strategische MVO-thema's, deden we een workshop rond dubbele materialiteit en puurden we de doelstellingen voor de komende jaren uit op het kruispunt tussen droom en materialiteit. Deze interne ambassadeurs dragen bij tot het breder verspreiden van de ESG-strategie bij alle medewerkers.

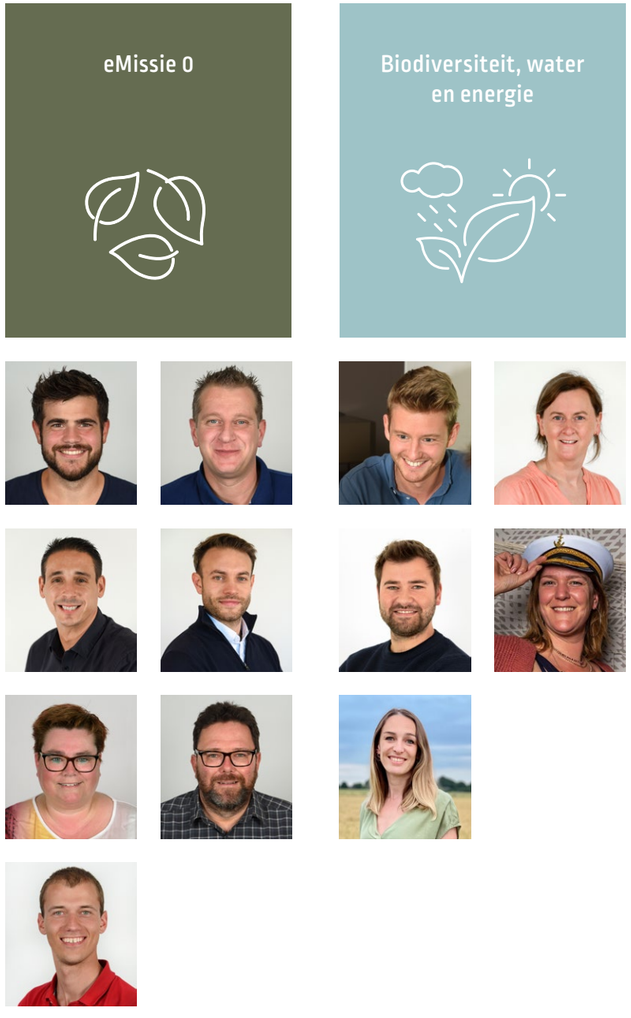

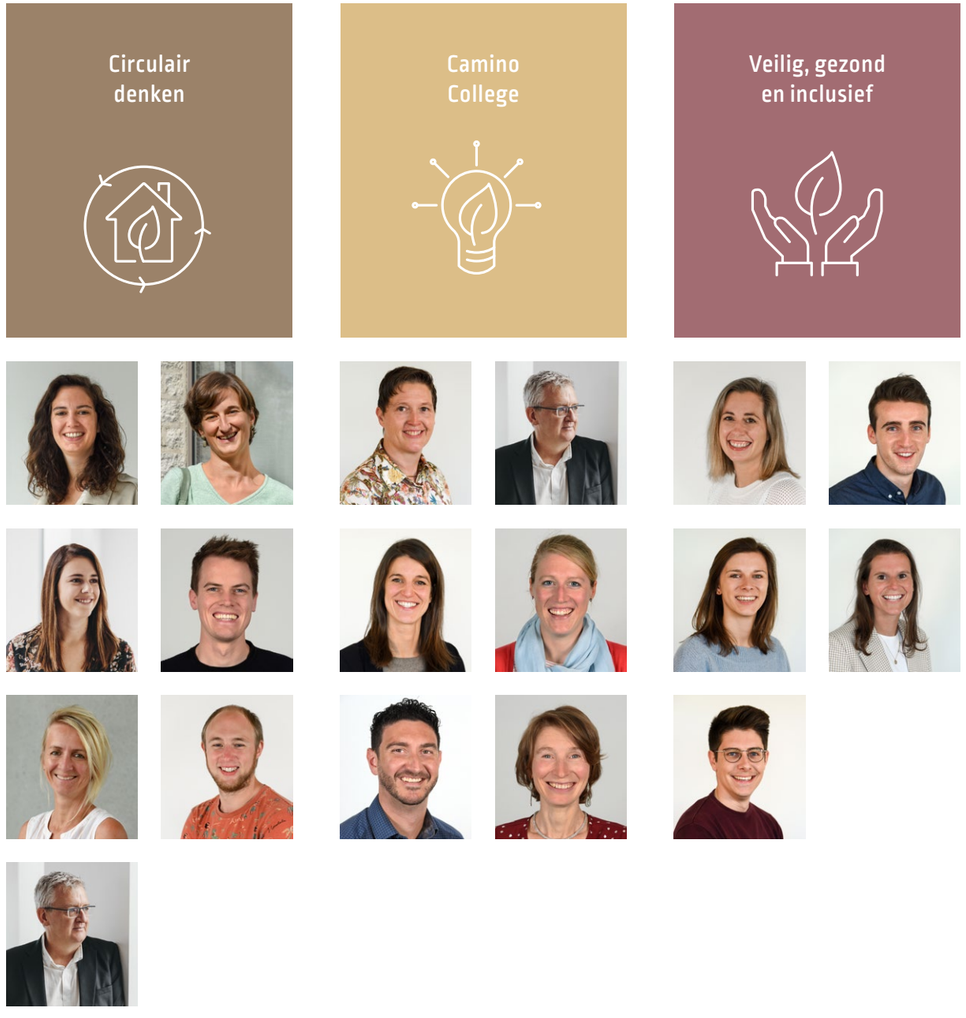

DEEL 3

BOUWSTENEN VOOR DIT VERSLAG

> Diversificatie zorgt voor een stabiele bedrijfsvoering en risicospreiding.

Context duurzaam ondernemen

Risico's en kansen

Ondernemen in tijden van verandering zorgt voor de nodige uitdaging, ook voor Camino. Dit ervaren we zowel bij het realiseren van onze projecten als bij het aantrekken van potentiële klanten.

We zien dat het klimaat en belastingen op broeikasgassen steeds vaker zorgen voor **tekorten en stijgende prijzen van materialen, water en energie**. Beschikbare geschikte **ruimte om te bouwen** is schaars en het is steeds moeilijker om **goede werkkrachten** te vinden en te houden.

Door een **lokaal aankoopbeleid** zijn we minder afhankelijk van externe factoren die de bevoorradingsketen beïnvloeden. We onderzoeken of centraal produceren met CO_2-arme, lokale materialen kan bijdragen om stijgende energiekosten op te vangen, CO_2-taksen te verlagen en een brede waaier aan arbeidskrachten aan te trekken. In het ideale geval heeft centraal produceren ook een positieve impact op de prijs door gewonnen snelheid en efficiëntie.

Ook in de **woonmarkt** zien we beweging door een veranderende demografie, dalende koopkracht, stijgende energieprijzen en een stijgende vraag naar huurwoningen ten gevolge van hoge huizenprijzen.

Op deze uitdagingen spelen we in met ons **gediversifieerde aanbod**. Camino wil woonoplossingen bieden voor iedereen. Of een klant nu op zoek is naar een renovatieoplossing, zorg nodig heeft, budgettair de beste prijs zoekt, gaat voor geschiedenis en authenticiteit of kiest voor de zekerheid van een nieuwbouwwoning: Camino biedt voor elk een oplossing. We zetten in op energiezuinige renovaties en meer kwalitatieve sociale woningbouw. Onze formule **Rent To Own** biedt de klant de mogelijkheid om op een flexibele manier aan vermogensopbouw te doen en toch al te wonen in de buurt van zijn keuze. Samenhuizen is een manier om over een aantal eigen woonruimtes te beschikken en terzelfdertijd ook in een ruimere gezinscontext te leven. Op deze manier maken we wonen kwalitatief en betaalbaar.

Operationele risico's	Marktrisico's
Fysieke risico's: * • Verstoring toevoer materiaal • Stijgende materiaalprijzen door tekorten en weersomstandigheden • Watertekort **Transitierisico's: *** • Stijgende energieprijzen • Stijgende materiaalprijzen door ETS en stijging energieprijs • Minder ruimte om te bouwen • Schaarste arbeidsmarkt	**Transitierisico's: *** • Verschuiving koopmarkt naar huurmarkt • Veranderende woonwensen/-vormen • Vraag naar andere bouwmethodes • Reputatieschade door negatieve impact gelinkt aan bedrijfsactiviteiten
Operationele kansen	**Marktkansen**

• Bouwen met lokale en CO_2-arme materialen
• Centraal fabriceren
  - Lagere energiekost
  - Kortere bouwtijd
  - Grotere aantrek arbeidskrachten
	• Bouwen met lokale, CO_2-arme materialen
	• Renovatieverplichting
	• Nieuwe businessmodellen aanbieden: samenhuizen, Rent To Own
	• Vraag naar energiezuinige woonoplossingen.

*Risico's die gelinkt zijn aan de klimaatverandering worden uitgedrukt in fysieke risico's en transitierisico's. Onder fysieke risico's vallen extreme weersomstandigheden en kritieke klimaatverandering. Deze kunnen in de vorm van droogte, overstroming, mislukte oogsten enz. een risico vormen voor de bedrijfsvoering. Onder Transitierisico's rekenen we politieke en maatschappelijke veranderingen die gepaard gaan met de klimaatverandering. Denk daarbij bijvoorbeeld aan wet- en regelgeving zoals strengere energie-eisen, een veranderende vraag bij consumenten of nieuwe technologie, bijvoorbeeld elektrische auto's.

Camino en de Europese Green Deal

De Europese Green Deal is een reeks voorstellen die de Europese Commissie in 2019 heeft aangenomen met als overkoepelend doel om van **de Europese Unie tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent** te maken. In 2020 publiceerde de Commissie haar strategie "Renovatiegolf" om de energieprestaties van gebouwen te verbeteren. Een verdubbeling van het renovatietempo tegen 2030 moet leiden tot een hogere energie- en hulpbronnenefficiëntie.

Op 14 maart 2023 heeft het Europees Parlement een herziening van de richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (REPG) goedgekeurd, met inbegrip van een voorstel van de Commissie om verplichte minimumnormen voor energieprestaties (MEPS) in te voeren voor de hele bouwsector. Hoewel de nieuwe richtsnoeren nog definitief moeten worden goedgekeurd door de Europese Raad, is de richting duidelijk. De visie van het Parlement voor de REPG heeft het potentieel om lekkende gebouwen uit te roeien en de efficiëntie van het Europese energiesysteem te verhogen, en tegelijk de energiebestendigheid te vergroten en de levenskwaliteit van de meest kwetsbaren te verbeteren. De nieuwe wetgeving zal duidelijkheid verschaffen over het tempo en de opeenvolging van het volledig koolstofvrij maken van het gebouwenbestand, zodat investeerders en de industrie kunnen opschalen en dienovereenkomstig kunnen plannen.

Belangrijkste elementen van de herziene REPG (maart 2023):

- Vanaf 2028 moeten alle nieuwe gebouwen emissievrij zijn; nieuwe openbare gebouwen moeten tegen 2027 emissievrij zijn.
- De slechtst presterende gebouwen moeten tegen 2030 worden opgewaardeerd qua energieprestatie.
- De verplichting van een energieprestatiecertificaat wordt uitgebreid tot gebouwen die een ingrijpende renovatie ondergaan, gebouwen waarvoor een huurcontract wordt verlengd en alle openbare gebouwen.
- Verplichting om laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen uit te rollen in residentiële en commerciële gebouwen en om speciale parkeerruimte voor fietsen te bevorderen.
- Gebouwen of gebouwunits die te koop of te huur worden aangeboden, moeten een energieprestatiecertificaat hebben en de energieprestatieklasse en -indicator moeten in alle advertenties worden vermeld.
- De nationale renovatieplannen voor gebouwen zullen volledig worden geïntegreerd in de nationale energie- en klimaatplannen om de vergelijkbaarheid en het volgen van de vooruitgang te waarborgen - zij zullen stappenplannen moeten bevatten voor de geleidelijke afschaffing van fossiele brandstoffen voor verwarming en koeling tegen uiterlijk 2040.
- Een "renovatiepaspoort" voor gebouwen zal toegang geven tot informatie en lagere kosten voor consumenten om hun planning en een stapsgewijze renovatie naar nul-emissieniveau te vergemakkelijken.

Impact op mens en milieu

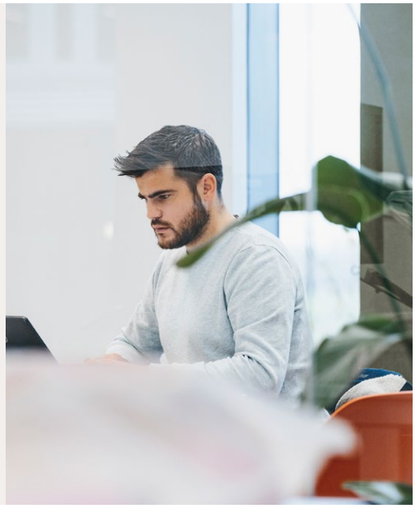

Eén van de negatieve gevolgen van onze bedrijfsvoering op de maatschappij en het milieu zijn de **broeikasgassen** die we direct en indirect uitstoten. We beschouwen het urgent om deze uitstoot sterk te reduceren. Met de strategische acties in de thema's **eMissie 0** en **Circulair denken** trachten we de uitstoot te verminderen en te werken aan nieuwe economische patronen die dit op lange termijn garanderen.

In België zijn **water, natuur en ruimte schaars**, en is bovendien de waterhuishouding sterk verstoord door het hoge verhardingsgehalte. Als onderneming in de bouwsector moeten we ervoor waken dat we de waterhuishouding niet verder in het gedrang brengen. Met deze topics gaan we aan de slag in de thema's **Circulair denken** en **Biodiversiteit, water en energie**.

Wonen is een basisrecht, maar vandaag zijn **kwalitatieve, veilige, gezonde en betaalbare woningen** niet voor iedereen toegankelijk. We trachten als onderneming niet bij te dragen tot meer ongelijkheid op de woonmarkt en doen dit door een divers aanbod aan te bieden en actief na te denken over betaalbaarheid. Naast onze klanten willen we ook onze medewerkers een veilige, gezonde en diverse werkomgeving bieden. Op die manier vermijden we gezondheidsproblemen gerelateerd aan de werkomgeving en verlengen we inzetbaarheid. Daarom zetten we in op opleiding en innovatie. Om hieraan te werken, kozen we als strategische doelen **Veilig, gezond en inclusief** en **Camino College**.

De acties die we ondernemen om onze negatieve impact te reduceren, beschrijven we bij de respectievelijke thema's.

Materialiteitsmatrix

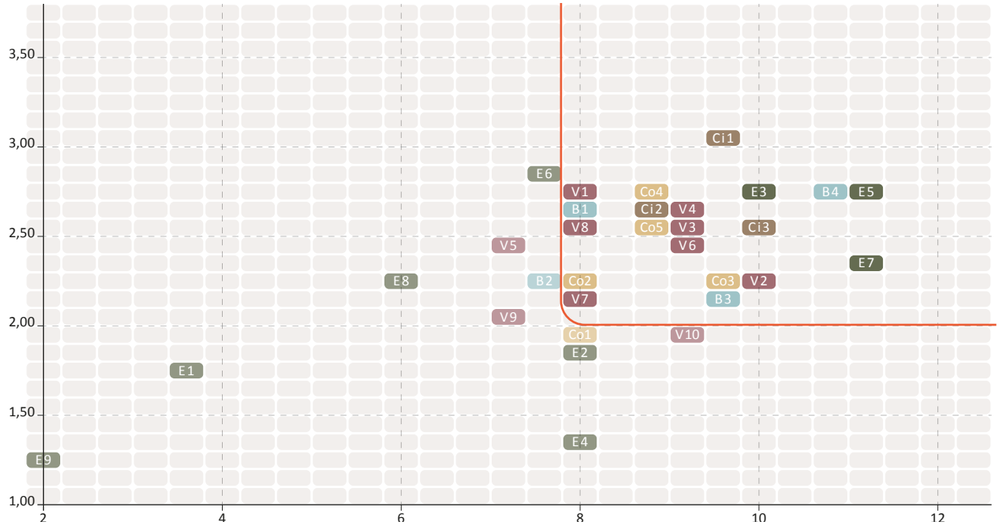

E **Overzicht eMissie 0**

- E 1 Energieverbruik en emissies facilities, werven en medewerkers
- E 2 Energieverbruik en emissies transport medewerkers met bedrijfswagen
- E 3 Emissies transport materialen (scope 3)
- E 4 Woon-werkverkeer medewerkers zonder bedrijfswagen (scope 3)
- E 5 Emissies embodied carbon materialen (scope 3)
- E 6 Emissies producten na oplevering (scope 3)
- E 7 Emissies einde leven producten (scope 3)
- E 8 Emissies door afval
- E 9 Emissies transport business travel

V **Overzicht veilig gezond en inclusief**

- V1 Veiligheid medewerkers
- V2 Veiligheid klanten
- V3 Veiligheid onderaannemers
- V4 Veiligheid andere stakeholders
- V5 Gezondheid medewerkers
- V6 Gezondheid klanten
- V7 Gezondheid onderaannemers
- V8 Gezondheid andere stakeholders
- V9 Inclusiviteit voor medewerkers
- V10 inclusiviteit voor klanten

Co **Overzicht Camino College**

- Co1 Interne kennisdeling
- Co2 Opleidingen medewerkers
- Co3 Kennisdeling extern
- Co4 Innovatie en onderzoek
- Co5 Partnerschappen en participatie

Ci **Overzicht circulair denken**

- Ci1 Wat bouwen (renovatie, stadsontwikkeling, inbreiding)
- Ci2 Hoe bouwen en ontwerpen (modulair, prefabricatie, flexibel, gestandaardiseerd)
- Ci3 Materialen inzetten (biobased, geen afval, losmaakbaar, recuperatie, hergebruik, urban mining, efficiënt)

B **Overzicht Biodiversiteit Water en Energie**

- B1 Biodiversiteit
- B2 Energie (producten)
- B3 Water in producten (hergebruik, efficiënter, zuivering)
- B4 Water in gebiedsontwikkeling (overstromingen voorkomen, infiltreren, ontharden)

Onze stakeholders

1. intern
Directie
Raad van bestuur
Medewerkers

2. operationeel
Bouwpartners
Grondeigenaars
Sociale huisvestingmaatschappijen
Leveranciers
Toekomstige medewerkers
Gemeentebesturen
Maatwerkbedrijven sociale economie
Makelaars
Architecten en studiebureaus
Notarissen

3. commercieel
Klanten
Investeerders en vermogensbeheerders

4. financieel
Banken

5. gemeenschap
Overheden
Onderwijsinstellingen
Kenniscentra
Buren

Samenwerkingen

Lidmaatschap

- Drongen VZW
- BVIC VZW
- KV der Historische Woonsteden en Tuinen van België

Participatie

- Buildwise technisch comité
  - Smart and Sustainable
  - Circulariteit
  - Milieu impact
- Green Deal Circulair Bouwen
- TETRA-project To Bio or Not To Bio
- COOCK Waterbewust Bouwen
- Vlaio Living Labs Circulair Bouwen project impac^{3}t
- COOCK Milieu-Impact Bouw
- Etion Duurzaamheidstafel
- Xelyo taskforce Duurzaamheid

Partnerschap

Labels

Verklaringen

Algemene verklaringen

De Europese normen voor duurzaamheidsverslaglegging (ESRS) verplichten transparante rapportering over volgende aspecten:

Thema	Toelichting en meetpunten	Referentie	Pagina
BP-1 Algemene grondslag voor de opstelling van de duurzaamheidsverklaring	Dit duurzaamheidsverslag gaat over Camino Group, met maatschappelijke zetel te Landegemstraat 10, 9031 Gent (Drongen). Het is onze bedoeling om jaarlijks een update te publiceren. Deze editie behelst het jaar 2022.	ESRS 2 BP-1	
BP-2 Toelichtingen met betrekking tot specifieke omstandigheden	Niet van toepassing	ESRS 2 BP-2	
GOV-1 De rol van de bestuurs-, leidinggevende en toezichthoudende organen	Bestuursstructuur	ESRS 2 GOV-1	63
GOV-2 Informatie verstrekt aan en duurzaamheidsvraagstukken behandeld door de bestuurs-, leidinggevende en toezichthoudende organen van de onderneming	ESG leiderschap	ESRS 2 GOV-2	65
GOV-3 Integratie van duurzaamheidsgerelateerde prestaties in stimuleringsregelingen	Momenteel werden geen stimuleringsregelingen die verband houden met Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen opgenomen in het renumeratiebeleid van het directiecomité	ESRS 2 GOV-3	
GOV-4 Verklaring inzake due diligence op het gebied van duurzaamheid	Verantwoordelijkheden duurzaamheid en dienstbaarheid	ESRS 2 GOV-4	64
GOV-5 Risicobeheer en interne controle op duurzaamheidsrapportage	ESG leiderschap	ESRS 2 GOV-5	65

Thema	Toelichting en meetpunten	Referentie	Pagina
SBM-1 Marktpositie, strategie, bedrijfsmodel(len) en waardeketen	De Camino-aanpak	ESRS 2 SBM-1	18
SBM-2 Belangen en standpunten van belanghebbenden	Onze stakeholders	ESRS 2 SBM-2	76
SBM-3 Belangrijke gevolgen, risico's en mogelijkheden en hun interactie met strategie en bedrijfsmodel(len)	Context duurzaam ondernemen	ESRS 2 SBM-3	70
IRO-1 Beschrijving van de processen om materiële effecten, risico's en mogelijkheden te identificeren en te beoordelen	Context duurzaam ondernemen	ESRS 2 IRO-1	70
IRO-2 Openbaarmaking inhoud van beleid en acties	Verklaringen	ESRS 2 IRO-2	78
DP-C Vastgesteld beleid voor het beheer van materiële duurzaamheidskwesties	Verklaringen	ESRS 2 DP-C	78
DC-A Acties en middelen met betrekking tot materiële duurzaamheidskwesties	Verklaringen	ESRS 2 DC-A	78
DC-M Maatstaven met betrekking tot materiële duurzaamheidskwesties	Verklaringen	ESRS 2 DC-M	78
DC-T Volgen van effectiviteit van beleid en acties via doelstellingen	ESG leiderschap	ESRS 2 DC-T	65

Environment – Social - Governance

De Europese normen voor duurzaamheidsverslaglegging (ESRS) verplichten organisaties om hun impact, risico's en opportuniteiten uitgebreider en transparanter bekend te maken, zodat belanghebbenden een beter inzicht krijgen in de inspanningen van een onderneming om duurzaamheid te bevorderen.

In dit duurzaamheidsverslag verstrekken wij uitgebreide informatie over ESRS E1 (klimaatverandering) en S1 (eigen medewerkers) en beknopte informatie over de overige ESRS thema's. Wanneer wij over de volgende boekjaren rapporteren, zullen wij meer en meer gedetailleerde informatie verstrekken over de andere onderwerpen die in onze dubbele materialiteitsanalyse zijn gedefinieerd als onderwerpen met een belangrijke materiële impact.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
E1 Klimaatverandering		
Overgangsplan voor de beperking van de klimaatverandering Toelichting: Nog te definiëren		ESRS E1-1
Beleid in verband met beperking van en aanpassing aan klimaatverandering Toelichting: Zie hoofdstuk eMissie 0 - pag 28		ESRS E1-2 eMissie 0
Acties en middelen in verband met beleid inzake klimaatverandering Toelichting: Zie hoofdstuk eMissie 0 - pag 28		ESRS 1-3 eMissie 0
Klimaatdoelstelling Toelichting: Camino volgt het reductiepad dat de EU voorschrijft om minstens 55% minder emissies uit te stoten in 2030 vergeleken met het niveau van 1990, en klimaatneutraal te zijn in 2050.		SDG 13 ESRS E1-4 eMissie 0

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Energieverbruik en mix		SDG 7 ESRS E1-5 eMissie 0

Toelichting:

Totaal energieverbruik uit niet-hernieuwbare bronnen	**MWh**	**% energie**
Brandstofverbruik uit ruwe aardolie en aardolieproducten	3.202	72%
Brandstofverbruik uit aardgas	350	8%
Verbruik van gekochte of aangekochte elektriciteit	420	9%
Totaal energieverbruik uit hernieuwbare bronnen		
Verbruik van gekochte of aangekochte elektriciteit, warmte, stoom en koeling uit hernieuwbare bronnen	474	11%
Verbruik van zelf opgewekte niet als brandstof gebruikte hernieuwbare energie	/*	
Totaal	**4.445**	**100%**

* niet beschikbaar
- Aandeel fossiele energie/totaal energieverbruik = 80%

Scope 1 en 2 GHG emissies	Scope 1: 1.091 ton CO_2 Scope 2: 97 ton CO_2 CO_2 intensiteit: 0,009 kg CO_2/euro omzet	SDG 13 ESRS E1-6 eMissie 0

Toelichting:
We maakten voor het eerst een benaderende berekening van de broeikasgasemissies (scope 1 en 2) bij Camino voor het jaar 2022. Het gros van de emissies in scope 1 en 2 komen voort uit het gebruik van bedrijfswagens (75%). Slechts 25% van de emissies wordt veroorzaakt door de bedrijfsgebouwen en werfsites.

		ton CO_2	**kWh**	**% energie**
Scope 1	Brandstof voor klimatisatie gebouwen*	61	283.106	6%
	Brandstof voor bedrijfswagens	1.030	3.268.341	74%
Scope 2	Elektriciteitsconsumptie gebouwen en werven*	86	838.493	19%
	Elektriciteitsconsumptie bedrijfswagens	11	55.433	1%
	Totaal scope 1 en 2	**1.189**	**4.445.373**	**100%**

* Op werven en in kijkwoningen waar er analoge elektriciteits- en gastellers aanwezig zijn en exacte monitoring moeilijker is, is er een benaderende hoeveelheid energie meegerekend o.b.v. facturatiebedragen.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Scope 3 GHG emissies		ESRS E1-6 eMissie 0 Biodiversiteit, water en energie

Toelichting:
We vermoeden dat onze grootste impact zich in scope 3 bevindt, omwille van de energie die nodig is om de grondstoffen die we gebruiken te produceren en om ze op de verschillende werven te leveren. Momenteel is het nog niet mogelijk om scope 3 te berekenen met onze datasystemen (doelstelling voor 2023).

CO_2-uitstoot gebouwen

Camino neemt haar verantwoordelijkheid op door het bouwen van en verbouwen tot energiezuinige en CO_2-arme gebouwen.

1. **Reductie energievraag**
   Om de energietransitie te verwezenlijken dient in de eerste plaats de energievraag van gebouwen drastisch gereduceerd te worden. Hiervoor meten wij de E-peilen, S-peilen en het energieverbruik in kWh/m² van alle woningen die we in eigen naam ontwikkelen voor Durabrik en Istoir. Bij Durabrik en Istoir hebben wij zelf invloed op deze cijfers. Istoir heeft nog geen woningen opgeleverd tot op heden, daarom presenteren we hier de cijfers voor Durabrik.

   KPI: % S-peil 2022

S-peil		
<=24	57	39%
>24<=28	11	8%
>28	78	53%
	146	1

Gemiddelde S-peil Durabrik 2022	
Vlaanderen	26
Wallonië	62
Totaal	27

* Het 'S-Peil' of 'schilpeil' drukt de energie-efficiëntie van de gebouwschil uit. Het vat alle energetische kwaliteiten van de schil (zowel de winsten als de verliezen) samen tot één getal. Het zegt hoe goed de schil bestand is tegen koude winterdagen, maar ook of er genoeg zonnewering is op hete zomerdagen en of de woning een efficiënte vorm heeft. Hoe lager het S-peil, hoe beter het dus gesteld is met de schil van de woning, energetisch gezien.

2. **Duurzame energieopwekking**
   Gebouwen enkel energiezuinig bouwen of renoveren zal echter niet volstaan. Er is meer duurzame energieopwekking nodig om de resterende energievraag in te vullen. Hiervoor meten wij de E-peilen van alle woningen die we in eigen naam ontwikkelen voor Durabrik en Istoir. Bij Durabrik en Istoir hebben wij immers zelf invloed op deze cijfers. Istoir heeft nog geen woningen opgeleverd tot op heden, daarom presenteren we hier de cijfers voor Durabrik.

E-peilen 2022		
<= 10	40	27%
>10<=20	64	44%
>20<=30	13	9%
>30	29	20%
	146	100%

Gemiddelde E-peil Durabrik 2022	
Vlaanderen	16
Wallonië	62
Totaal	18

* Het E-peil is een maat voor de globale energieprestatie van een gebouw. Hoe lager het E-peil, hoe energiezuiniger het gebouw. Het is het resultaat van een berekening en de vergelijking met een referentiegebouw.

EPB eisen Vlaanderen

EPB eisen per jaar in Vlaanderen		
	Maximaal E-peil	Maximaal S-peil
Bouwaanvraag in 2022	30	28
Bouwaanvraag in 2021	30	31
Bouwaanvraag in 2020	35	31
Bouwaanvraag in 2019	40	31
Bouwaanvraag in 2018	40	31
	146	100%

Het proces van bouwaanvraag tot oplevering neemt gemiddeld 1 à 2 jaar in beslag, maar soms kan dit tot wel 5 jaar duren. Niet alle opgeleverde woningen in 2022 moeten voldoen aan dezelfde wettelijke vereisten. Wel kunnen we vaststellen dat een aanzienlijk deel van onze woningen nog steeds beter presteert dan de eisen in het jaar van oplevering.

* Bovenstaande cijfers zijn de gegevens die beschikbaar zijn ten tijde van publicatie van dit verslag, nog niet alle opleveringen van 2022 werden meegenomen omdat nog niet alle EPB-dossiers werden afgewerkt.

KPI: 53% van de woningen maken gebruik van collectieve systemen voor water of energie (vergunningen 2022 Durabrik en Istoir)

CAMINO ESG-rapport 2022

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Totale GHG emissies		SDG 13 ESRS E1-6
Toelichting: Camino heeft de totale GHG-emissies nog niet in kaart gebracht, maar verwacht dit te kunnen meten in 2023		
GHG reductie, verwijdering en compensatie		ESRS E1-7
Toelichting: Camino heeft tot op heden geen koolstofkredieten aangeschaft.		
Interne koolstofprijsstellingsregelingen		ESRS E1-8
Toelichting: Niet beschikbaar		
Financiële effecten fysieke en transitierisico's		ESRS E1-9
Toelichting: Niet beschikbaar		

Thema	ESRS-waarde	Referentie
E3 Water		
Beleid		SDG 6 ESRS E3-2 Biodiversiteit, water en energie
Toelichting: België heeft een hoog risico op waterstress. Het grondwaterpeil staat regelmatig te laag. In onze ontwikkelingen zetten we daarom in op het stimuleren van een hoger grondwaterpeil door het beperken van verharding en door infiltratiebekkens aan de oppervlakte. Daarnaast zijn we ook op zoek naar manieren om het waterverbruik in onze woningen te doen dalen door waterzuiveringssystemen en regenwaterhergebruik. Naast droogte is overstroming door de klimaatverandering ook een reëel risico. Daarom ontwikkelen wij geen nieuwe projecten die slecht scoren op vlak van overstromingsrisico..		
Acties		SDG 6 ESRS E3-2 Biodiversiteit, water en energie
Toelichting: KPI: 53% van de woningen maken gebruik van collectieve systemen voor water of energie (vergunningen 2022 Durabrik en Istoir) KPI: Gemiddeld 56% van de terreinen in vergunde projecten 2022 (Durabrik en Istoir) bleef onverhard		

Thema	ESRS-waarde	Referentie
E4 Biodiversiteit en ecosystemen		
Beleid m.b.t. landgebruik		SDG: 15 ESRS E4-5 Biodiversiteit, water en energie

Toelichting:
Open ruimte en natuur zijn schaars in België. We kiezen er daarom voor om te verdichten in de kern of om te renoveren zodat grotere stukken vrije ruimte gevrijwaard blijven van bebouwing.

KPI: Woningen Durabrik en Istoir: nieuwbouw (greenfield buiten of in de kern) of renovatie

Greenfield buiten kern	(6%)
Greenfield in kern (mobiscore ≥ 8)	(69%)
Renovatie	(25%)

KPI: mobiscore

* mobiscore is enkel beschikbaar in Vlaanderen – Waalse projecten werden niet meegeteld.

Gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir 2022:	8,36
Gewogen gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir 2022:	8,5
Gemiddelde mobiscore opgeleverde projecten Durabrik 2020 en 2021 (B Corp):	7,7
Gewogen gemiddelde mobiscore opgeleverde projecten Durabrik 2020 en 2021 (B Corp):	7,6

KPI: Gemiddeld 56% van de terreinen in vergunde projecten 2022 (Durabrik en Istoir) bleef onverhard

Thema	ESRS-waarde	Referentie
E5 Materiaalgebruik en circulaire economie		
Beleid met betrekking tot renovatie		SDG 12 SDG 13 ESRS E5-5 Circulair denken

Toelichting:
Wanneer we het bestaande gebouwenpatrimonium renoveren besparen we enorm veel energie en grondstoffen omdat er minder materialen nodig zijn om een gebouw te renoveren dan bij sloop en nieuwbouw. Bovendien krijgt het bestaande gebouw een betere energieprestatiescore door de renovatiewerken waardoor ook tijdens de gebruiksfase minder energie wordt gebruikt.

KPI: 11,5% van de totale omzet van Camino werd gegenereerd door renovatie

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Afvalstromen	3.381 ton afvalstromen	SDG 12 SDG 13 ESRS E5-5 Circulair denken eMissie 0

Toelichting:
In onze bedrijfsgebouwen wordt alle afval gesorteerd: PMD, papier en karton, glas, GFT en restafval. Op onze werven sorteren we plastics apart. Bij grote hoeveelheden afval, als we geheel of gedeeltelijk slopen bijvoorbeeld, wordt afval zo veel mogelijk gescheiden zodat recyclage of hergebruik mogelijk blijft.

KPI: Afvalstromen

	2021	2022
% hergebruik	0,87%	0,55%
% recyclage	71,39%	71,18%
% verbrand	27,69%	28,23%
% stort	0,05%	0,04%
Totaalgewicht in ton	3646	3381
Kg afval/€ omzet	0,03	0,024

In 2022 werd de afvalstroom in absolute cijfers met 7% gereduceerd.

S1 Eigen medewerkers		
HR-beleid		

Toelichting:
Camino wil een **tweede thuis** bouwen voor al haar werknemers: een gezonde, veilige en inclusieve werkplek waar ontplooiing en ontwikkeling centraal staan. Waar medewerkers zichzelf kunnen zijn, zich authentiek kunnen tonen, voldoening en energie putten uit hun job en **duurzaam met ons** kunnen **samenwerken**. Ze voelen zich betrokken bij hun collega's, onze klanten en onze organisatie en geven het beste van zichzelf.
Aandacht voor het welzijn van onze medewerkers vormt de basis van onze mensgerichte organisatie. Dankzij een reeks initiatieven, ondersteund door **een sterke leiderschapscultuur**, werken we dagelijks aan een omgeving waar ontplooiing, ontwikkeling en **werkgeluk centraal** staan.
En dit heeft impact. In 2022 ontving **Durabrik** na een tevredenheidsonderzoek bij de medewerkers de titel van **Best Workplace**. Door de schitterende score eindigden we op plaats 4 bij de 10 beste werkgevers van België.
We vinden het belangrijk dat iedereen zich meteen thuis voelt bij Camino, daarom hebben we een **uitgebreide onboarding** waarbij elke medewerker geïnformeerd wordt over het bedrijf, op een fijne manier kennis kan maken met zijn team en gedurende het eerste jaar goed wordt opgevolgd.
Om een duurzame samenwerking met onze medewerkers op te bouwen, ondersteunen we hun **fysiek en mentaal welzijn** en zorgen we voor voldoende uitdaging zodat mensen zich blijvend kunnen ontwikkelen. Verder bieden we tal van **leerkansen** aan zodat onze medewerkers zich zowel **jobtechnisch als (inter)persoonlijk kunnen ontplooien en ontwikkelen**. Een vaste waarde in ons opleidingsplan is 'verbindende communicatie' omdat we geloven dat dit een essentiële competentie is.
We stimuleren onze medewerkers om naast de mentale ontwikkeling ook te streven naar **een gezonde levensstijl**. Daarom is er dagelijks fruit en verse soep aanwezig en is er de mogelijkheid om deel te nemen aan sportieve activiteiten.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Beleid in verband met het eigen personeel		SDG 9 SDG 17 SDG: 3 SDG 8 SDG 10 ESRS S1 -1

Toelichting:

Camino verbindt zich er toe het welzijn en de veiligheid van de werknemers te garanderen en alle arbeidsrechtelijke verplichtingen na te leven als minimale vereiste. We streven ernaar om een 'Great Place to Work' te zijn en onze ambities reiken verder dan deze minimumvereiste. We beschouwen 'Great Place to Work' als graadmeter voor de materiële onderwerpen, uitgebreid met sectorspecifieke aandachtspunten.

Er zijn verschillende richtlijnen opgesteld met het oog op het garanderen van de veiligheid en het welzijn van de medewerkers o.a. alcohol- en drugsbeleid, welzijnsbeleid, etc.

We werken actief samen met partners op vlak van veiligheid en preventie (Securex) en voorzien in een extern Employee Assistance Programma voor psychologische ondersteuning van medewerkers in moeilijke situaties. Daarnaast is er maandelijks overleg met de vertegenwoordigers van de Comités voor Preventie en Bescherming op het werk om vertegenwoordigers op de werkvloer te betrekken rond dit topic en op continu de aandacht op deze zaken te houden met het doel te blijven verbeteren.

In onze samenwerking met medewerkers, partners en onderaannemers besteden wij de hoogst mogelijke aandacht aan respect voor de mensenrechten in alle facetten van de werkrelatie. Dit beleid staat beschreven in de gedragscode en de gedragscode voor leveranciers en onderaannemers.

In de gedragscode voor medewerkers wordt expliciet vermeld dat iedereen gelijke kansen krijgt op basis van professionele bekwaamheden en dat discriminatie in welke vorm dan ook verboden is. Er zijn opgeleide en toegewijde vertrouwenspersonen op de werkvloer om onregelmatigheden te melden.

Proces van overleg met werknemers en Werknemers-vertegenwoordigers		ESRS S1-2

Toelichting:
Elke twee jaar vullen onze medewerkers een vragenlijst in die de tevredenheid meet. Naar aanleiding van de resultaten worden per afdeling gesprekken georganiseerd om behandelde onderwerpen te bespreken en manieren te zoeken om te remediëren waar nodig. Hierbij is niet enkel een verantwoordelijke van het HR-team aanwezig, maar ook een externe persoon.
Elk jaar delen we de financiële en economische informatie met een extern comité van werknemersvertegenwoordigers.
Maandelijks hebben we een intern overleg van het Comité voor Preventie en Bescherming op het werk. Dit bestaat uit de twee syndicale gedelegeerden, de personeelsdienst en dienst preventie.

Proces om negatieve effecten te verhelpen en kanalen voor eigen werknemers om problemen aan te kaarten		ESRS S1-3

Toelichting:
Medewerkers kunnen steeds terecht bij een leidinggevende of bij de vertrouwenspersoon. De meldingen worden jaarlijks gerapporteerd en besproken met het Comité voor Preventie en Bescherming op het werk.

Vergeldingsmaatregelen worden expliciet verboden in de gedragscode.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Acties en benaderingen om materiële risico's te beperken en materiële kansen te benutten met betrekking tot het eigen personeel, en de doeltreffendheid van deze acties.		ESRS S1-4

Toelichting:

Zie hoofdstuk Camino College - pag 50 → en Veilig, gezond en inclusief - pag 54 →

Doelstellingen met betrekking tot het beheer van negatieve materiële gevolgen, het bevorderen van positieve gevolgen en het beheer van materiële risico's en kansen		ESRS S1-5

Toelichting:

Zie hoofdstuk Camino College - pag 50 → en Veilig, gezond en inclusief - pag 54 →

Kenmerken van de werknemers van de onderneming		ESRS S1-6

Toelichting:
Op het einde van de verslagperiode telde Camino 309 medewerkers.

Vaste werknemers: 307			
Mannen:	224	Vrouwen:	83
< 50km van de werkplek:	237	Op > 50 km van de werkplek:	70
Fulltime:	249	Parttime:	58
Tijdelijke werknemers: 2			
Mannen:	2	Vrouwen:	0
< 50km van de werkplek:	2	Op > 50 km van de werkplek:	0
Fulltime:	2	Parttime:	0

46% van de medewerkers woont op 25 km of minder van de werkplek.
70% van het topkader woont op 50 km of minder van de werkplek.
Tijdens 2022 namen er 100 mensen afscheid van Camino, 45 daarvan hadden een tijdelijk contract (bv. als student of interim). Er werden 110 nieuwe mensen aangenomen.

Kenmerken van de niet-werknemers in het eigen personeel van de onderneming		ESRS S1-7

Toelichting:
Medewerkers die op zelfstandige basis meewerken in het bedrijf zijn opgenomen in de cijfers van 'Kenmerken van de werknemers van de onderneming'. Het gaat om 15 medewerkers van de 307, zijnde 5%. Ongeveer de helft daarvan is leidinggevende, de andere helft zijn zelfstandige medewerkers.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Collectieve onderhandelingen en sociale dialoog		ESRS S1-8

Toelichting:
95% van de medewerkers maakt deel uit van een paritair comité. Een paritair comité is een Belgisch overlegorgaan tussen werkgevers en werknemers, voornamelijk met het oog op het onderhandelen van de collectieve arbeids-overeenkomst.

Diversiteitsindicatoren		ESES S1-9

Toelichting:

Leeftijdsgroep

<30	37	12%
30-50	196	63%
>50	78	25%

Leeftijdsgroep leidinggevenden - bestuur

<30	0	0%
30-50	11	48%
>50	12	52%

Man-vrouw

Man	226	73 %
Vrouw	83	27%

Man-vrouw leidinggevenden - bestuur

Man	17	74%
Vrouw	6	26%

Sociaal vangnet		ESRS S1-11

Toelichting:
Alle medewerkers genieten sociale bescherming bij ziekte, werkloosheid, pensioen, moederschapsverlof, arbeidsongevallen en -ongeschiktheid.

Medewerkers met een beperking		ESRS S1-12

Toelichting:
Iedereen is welkom bij Camino, we bieden een werkomgeving of werkregime op maat aan als iemand dat nodig heeft. We houden geen data bij over de specifieke lichamelijke of mentale beperkingen van onze medewerkers.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Opleidingen		SDG 9 ESRS S1-13 Camino College

Toelichting:
Bij Camino hechten we er waarde aan dat iedereen regelmatig evaluatie- en functioneringsgesprekken krijgt aangeboden. Leidinggevenden krijgen de opdracht om ten minste jaarlijks in gesprek te gaan met de medewerker. Bij onboarding is er mogelijkheid tot een gesprek na 3, 6 en 12 maanden. Momenteel houden we geen exacte cijfers bij van deze gesprekken.

Gezondheid en veiligheid		SDG 9 ESRS S1-14 Veilig, gezond en inclusief

Toelichting:
Bij Camino streven we ernaar om een voorbeeldfunctie te vervullen inzake 'veiligheid en welzijn op het werk' en dit ten aanzien van onze medewerkers, klanten, leveranciers en onderaannemers. Welzijn op het werk in al zijn aspecten, zoals bepaald in de Welzijnswet van 4 augustus 1996, is voor ons van het grootste belang en maakt integraal deel uit van een succesvolle bedrijfsvoering. Het veiligheids- en welzijnsbeleid sluit dan ook aan bij onze missie en visie, en krijgt prioriteit. Camino heeft de taak te waken over de veiligheid en het welzijn van de medewerkers. CEO en COO dragen de eindverantwoordelijkheid, de coördinatie van dit beleid gebeurt door de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk, onder leiding van de Health & Safety Manager. Daarnaast zijn veiligheid en welzijn een verantwoordelijkheid van elke medewerker. We willen SAMEN met alle medewerkers dit beleid vormgeven waarin we constructief samenwerken en samen alle deelaspecten van 'veiligheid en welzijn op het werk' op een proactieve wijze benaderen.

KPI: Ernstgraad

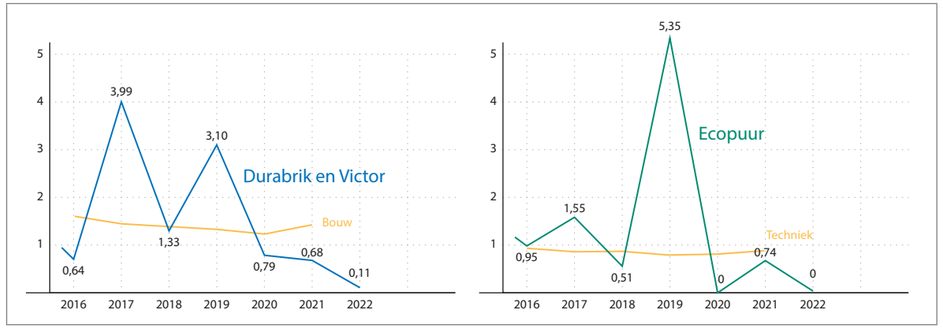

Thema	ESRS-waarde	Referentie

KPI: Frequentiegraad

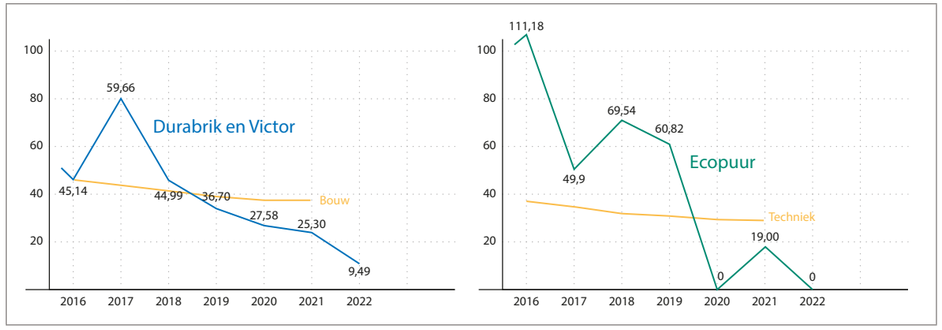

KPI: Aantal sterfgevallen als gevolg van werkgerelateerde letsels en werkgerelateerde slechte gezondheid: 0

KPI: Aantal geregistreerde werkgerelateerde letsels: 3

KPI: Aantal gevallen van registreerbare werkgerelateerde slechte gezondheid: onbekend

KPI: Aantal verloren dagen door werkgerelateerde letsels en sterfgevallen door werkgerelateerde ongevallen, werkgerelateerde slechte gezondheid en sterfgevallen door slechte gezondheid: 33

Work-life balans		ESRS S1-15

Toelichting:

KPI: % werknemers die recht hebben op gezinsgerelateerd verlof, uitgesplitst naar geslacht: In België heeft iedereen recht op een zekere mate van gezinsgerelateerd verlof zoals moederschapsrust.

KPI: % werknemers met recht op gezinsgerelateerd verlof die dit ook opnamen, uitgesplitst naar geslacht:
In 2022 werd er gezinsgerelateerd verlof opgenomen door bijna 10% van de medewerkers:

	Man	Vrouw
Aantal	16	14
Percentage	5%	4,5%

Beloningsindicatoren		ESRS S1-16

Toelichting:
Niet beschikbaar

Incidenten, klachten en ernstige gevolgen voor de mensenrechten en incidenten		ESRS S1-17

Toelichting:
Niet beschikbaar

Thema	ESRS-waarde	Referentie
S2 Medewerkers in de toeleveringsketen		
Samenwerking met maatwerkbedrijven		ESRS S2
Toelichting: KPI: Kosten sociale organisaties / Totale kosten 71 276 € / 128 202 582 € 0,06%		
Diversiteit onderaannemers		
Toelichting: Camino werkt samen met een diverse poel van onderaannemers en hun medewerkers. Op de werf vinden we bouwvakkers terug uit België, Polen, Spanje, Wit-Rusland, Bulgarije, Macedonië, Bosnië-Herzegovina, Oekraïne, Kroatië, Nederland, Slovenië, Roemenië en Hongarije		
S3 Rol in de gemeenschap		
Omzet met sociaal doel		ESRS S3
Toelichting: KPI: % Omzet met sociaal doel Omzet DPS = 10%		
G1 Governance		
De rol van de bestuurlijke, toezichthoudende en beheersorganen		ESRS 2 GOV-1
Toelichting: Bestuursstructuur - pag 63		
Beschrijving van de processen om materiële effecten, risico's en mogelijkheden vast te stellen en te beoordelen		ESRS 2 IRO-1
Toelichting: Context duurzaam ondernemen - pag 70		
Code of conduct – Gedragscode		ESRS G1-1
Toelichting: Medewerkers van Durabrik hebben een clausule in hun arbeidscontract waarbij kennisgeving van de Code of Conduct gebeurt. Het is onze ambitie om de gedragscode bij elke aanwerving door Camino of een dochterbedrijf door de medewerker te laten onderschrijven via het arbeidscontract tegen 2024. Bij wijzigingen in de gedragscode worden de medewerkers daarover ingelicht. De gedragscode behandelt onder andere belangenconflicten, naleving van diverse wetten en regelgeving, vertrouwelijkheid, eerlijk zakendoen, steekpenningen, gelijke kansen, mensenrechten en gezondheid en veiligheid. Medewerkers kunnen terecht bij hun leidinggevende, de directe of de interne vertrouwenspersoon om gebeurtenissen die ingaan tegen de gedragscode (vertrouwelijk) te melden. De code beschrijft dat vergeldingsmaatregelen tegen de persoon die melding maakt verboden zijn.		

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers		
Toelichting: We maakten in 2021 een 'Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers' op en verfijnden deze na een stakeholdersconsultatie. De code bevat volgende principes: • Kennisneming van duurzaamheidsstrategie Durabrik • Naleving van alle wetten, regelgeving en mensenrechten • Aantonen van concrete acties om het milieu te beschermen • Transparantie over gebruikte materialen en bronnen en hun impact • Het hebben van een beleid om veiligheid van medewerkers en andere betrokken partijen te beschermen • Verbintenis om duurzame alternatieven voor te stellen in offertes • Transparant communiceren over duurzaamheidsbeleid en ondernomen acties • Transparantie over maatschappelijke of milieugerelateerde incidenten tijdens de uitvoering van bedrijfsactiviteiten Bovenstaande principes kunnen gebruikt worden als selectiecriteria en kunnen grond zijn voor stopzetting van de overeenkomst bij niet-naleving. Durabrik biedt aan leveranciers te ondersteunen om hun MVO-beleid op te zetten en ze de mogelijkheid te geven om daarin te groeien door advies en kennisdeling. Leveranciers en onderaannemers kunnen eventuele inbreuken van Durabrik tegen de eigen code melden aan de duurzaamheidscoördinator. Het is onze ambitie om in de komende jaren structureel de Supplier Code of Conduct te integreren in onze contacten met toeleveranciers en onderaannemers. We starten met de circa 200 belangrijkste leveranciers die 80% van onze uitgaven bepalen en hopen dit in 2024 te realiseren.		
Corruptie en omkoping		ESRS G1-3, G1-4
Toelichting: Opgenomen in gedragscode		
Politieke invloed en lobbyen		ESRS G1-5
Toelichting: Opgenomen in gedragscode		
Betalingsbeleid		ESRS G1-6
Toelichting: KPI: Gemiddelde tijd tot het betalen van een factuur Binnenkomende facturen worden gemiddeld 18,28 dagen na factuurdatum betaald. Dit is ruim binnen de wettelijke termijn van 31 dagen. Leveranciers van Camino kunnen rekenen op een tijdige en correcte betaling.		
Steun goede doelen		
Toelichting: In 2022 gaf Camino € 25 390 euro aan goede doelen. Dit is exclusief onze samenwerking met Natuurpunt en inclusief ons project 'Hart voor Mensen'.		

Over dit verslag

Dit team werkte samen aan dit verslag:

- Evelien van Kemenade – Duurzaamheidscoördinator
- Wouter Coucke – Directeur Ontwikkeling
- Karolien Vlassenroot – Financieel Directeur
- Ann Geuns – Financieel Controleur
- Veerle Pannekoek – Senior Marketeer

Ze kregen hulp van collega's uit alle afdelingen om dit verslag inhoud te geven.

MVO-expertise duurzaamheidsverslag:
www.slidingdoors.be

Ontwerp en layout:
www.magelaan.be

Vertaling Nederlands-Frans:
Anne de Visscher

Verslagperiode: 1 januari 2022 - 31 december 2022

Voor vragen over dit rapport kan u terecht bij
Evelien van Kemenade, Duurzaamheidscoördinator
evk@caminogroup.be

camino